

**ŽUMBERAK
SAMOBORSKO
GORJE** Park prirode
Nature Park

Studija upravljanja posjetiteljima za potrebe projekta "Posjetiteljski centar Sošice"

Prosinac 2019. - travanj 2020.

Europska unija
Zajedno do fondova EU

Dokument izradila: Alcina d.o.o.
A.Štrbana 4
10 000 Zagreb

Naručitelj: Javna ustanova "Park prirode Žumberak - Samoborsko gorje"
Slani dol 1
10430 Samobor
Republika Hrvatska

Projekt: Studija upravljanja posjetiteljima za potrebe projekta "Posjetiteljski centar Sošice"

Mjesto izrade projekta: ured izvršitelja, ured naručitelja i objekti Parka prirode "Žumberak - Samoborsko gorje"

Broj primjeraka: 1 tiskani primjerk i 1 CD
Zagreb, travanj 2020.

Naslovna fotografija: Područje obuhvata projekta

Sadržaj

1	Uvod i kontekst.....	1
2	Proces planiranja i uključivanje dionika	1
3	Evaluacija stanja (procjena stanja vrijednosti ili upravljačke situacije; pritisci, uzroci, trendovi)	2
3.1	Relevantnost podtema za Studiju upravljanja posjetiteljima	2
4	Opis vrijednosti područja	8
4.1	Zašto je područje zaštićeno osnovne vrijednosti područja – kratak opis ključnih prirodnih i kulturnih značajki područja	9
5	Upravljanje	25
5.1	Vizija područja	25
5.2	Upravljanje zaštićenim područjima	25
5.3	Načela upravljanja područjima	26
5.3.1	Prilagodljivo upravljanje.....	26
5.3.2	Participativno upravljanje	27
6	Teme plana upravljanja	28
6.1	Upravljanje posjećivanjem, interpretacija i edukacija	28
6.2	Evaluacija teme upravljanje posjećivanjem, interpretacija i edukacija (vrednovanje i sinteza upravljačkih iskustava).....	30
6.3	Ciljevi upravljanja posjećivanjem	34
6.3.1	Opći cilj	35
6.3.2	Posebni ciljevi	35
6.4	Aktivnosti upravljanja	36
7	Upravljačka zonacija.....	41
8	Financijske potrebe	44
9	Literatura	47
10	Prilozi	48
10.1	Evaluacija stanja.....	48
10.2	Uključivanje dionika u proces izrade Studije upravljanja posjetiteljima	49
11	Rezultati ankete.....	52

Popis tablica

Tablica 1 Relevantnost pojedinih tema i podtema	7
Tablica 2 Opći podaci o Parku	8
Tablica 3 Aktivnosti, pokazatelji, vremenski raspored i suradnici	39
Tablica 4 Zone zaštite unutar Parka	41
Tablica 5 Pregled finansijskih potreba	46

Popis slika

Slika 1 Područje ekološke mreže HR2000586 Žumberak Samoborsko gorje.....	11
Slika 2 Područje ekološke mreže HR2000586 Žumberak Samoborsko gorje.....	12
Slika 3 Ciklus prilagodljivog upravljanja (grafičko rješenje N. Mileusnić)	27
Slika 4 Prikaz k.č. 1647 u K.O. Sošice - površina omeđena crvenom linijom	42
Slika 5 Prikaz zone naselja u Sošicama	42
Slika 6 Rezultati ankete	52
Slika 7 Rezultati ankete	53
Slika 8 Rezultati ankete	54
Slika 9 Rezultati ankete	54
Slika 10 Rezultati ankete	55
Slika 11 Rezultati ankete	55
Slika 12 Rezultati ankete	56

1 Uvod i kontekst

Studija upravljanja posjetiteljima (u dalnjem tekstu SUP) zasniva se na evaluaciji postojećeg stanja Parka prirode "Žumberak - Samoborsko gorje" (u dalnjem tekstu Park) u sklopu Plana upravljanja "Parka prirode Žumberak - Samoborsko gorje" (u dalnjem tekstu PU) koji je izrađen za razdoblje 2017. - 2026. i predstavlja strateški i operativni dokument Javne ustanove "Park prirode Žumberak - Samoborsko gorje" (u dalnjem tekstu JU). PU-om je utvrđeno stanje Parka te su definirani ciljevi upravljanja, aktivnosti za postizanje ciljeva i pokazatelji provedbe PU-a.

Neki Planovi upravljanja zaštićenim područjem sadrže i upravljanje posjetiteljima, dok PU javne ustanove sadrži poglavlje o upravljanju posjetiteljima. Kompletan Plan upravljanja je izrađen kao zaseban dokument "Studija upravljanja posjetiteljima za potrebe projekta Posjetiteljski centar Sošice" i period važenja Studije upravljanja posjetiteljima je 2021. - 2030.

SUP usklađena je s ciljevima koji su definirani u PU. SUP napisana je na način da se postigne sklad između svih vidova posjećivanja i zaštite vrijednosti u Parku.

Proces izrade SUP-a na području Parka zasniva se na:

- obilasku svih značajnih objekata u Parku (prirodna i kulturna baština, planinarski i lovački domovi, OPG-ovi, infrastruktura parka prirode, prometna infrastruktura itd.)
- uključivanju brojnih dionika (direktni razgovori i radionice)
- dostupnim temeljnim dokumentima uz poštivanje preporuka danih u "Smjernicama za planiranje upravljanja zaštićenim područjem i/ili područjima ekološke mreže".

Prilikom izrade SUP-a korišteni su preporučeni principi prilagodljivog upravljanja i participativnog planiranja. SUP sadrži sve dijelove koje definira poglavlje 8.1 "Smjernica za planiranje upravljanja zaštićenim područjem i/ili područjima ekološke mreže" (evaluacija stanja, ciljevi specifičnog segmenta upravljanja, aktivnosti i pokazatelji učinka).

2 Proces planiranja i uključivanje dionika

Društvo Alcina d.o.o. je 4.12.2019. potpisalo ugovor s JU o izradi "Studije upravljanja posjetiteljima za potrebe projekta Posjetiteljski centar Sošice" (u dalnjem tekstu Ugovor).

Nakon potписанog ugovora, društvo je organiziralo posjete, monotoring broja posjetitelja neradnim danima i monitoring svih zadanih objekata u Parku zadanih Ugovorom. Paralelno s obilascima i monitoringom posjećenosti objekata, društvo se upoznavalo s dokumentacijom koja je relevantna za Park, upravljanje Parkom te ciljeve i teme (definirane u Ugovoru). Čuvari prirode proveli su djelatnike Alcina d.o.o. po cijelom Parku pri čemu su snimljena stanja objekata, signalizacije, informacijske infrastrukture te zabilježene koordinate istih.

Tijekom obilaska cijelog područja Parka posjećeni su predstavnici brojnih skupina dionika (vlasnici OPG-ova, načelinci općina, vlasnici ugostiteljskih i smještajnih objekata, članovi lovačkih udruga, direktor i djelatnici Hrvatskih šuma, HGSS u Samoboru itd.). Sa svim dionicima su obavljeni direktni razgovori i radionice. Obavljeni su direktni razgovori i radionica sa djelatnicima JU. Popis dionika je u Prilozima ove Studije. Kontaktirani su svi vanjski dionici koji su na neki način vezani za Park (žive u njemu, imaju ekonomski interes i sl.). Vanjski dionici su konzultirani u fazi prikupljanja podataka i mišljenja. Djelatnici JU bili su uključeni u tijek izrade Studije.

Važni zaključci iz direktnih razgovora s dionicima su u Prilozima ove Studije.

Provedene su ankete posjetitelja planinarskih domova no zbog slabog odziva (planinari nisu imali volje ni strpljenja za popunjavanje) provedena je anketa u formi web-upitnika koja je prikupila zadovoljavajući broj ispunjenih upitnika.

Tema i podteme su preuzete iz Ugovora i tehničke specifikacije te su analizirane i nakon analize komentirane sa djelatnicima JU na internoj radionici. Evaluacija zadatah podtema i analiza vrijednosti i prijetnji rezultat je konsenzusa između stavova djelatnika JU i Alcina d.o.o. Nakon analize podtema predložene su aktivnosti koje su diskutirane sa djelatnicima JU.

Dio prikupljenih podataka pohranjen je u bazama podataka (u skladu sa Ugovornim obavezama i opisom bazi podataka u podtemama u Tehničkoj specifikaciji). Baze podataka su u poglavljiju Prilozi ove Studije.

3 Evaluacija stanja (procjena stanja vrijednosti ili upravljačke situacije; pritisci, uzroci, trendovi)

3.1 Relevantnost podtema za Studiju upravljanja posjetiteljima

Relevantnost podtema prikazana je u tablici. Teme koje nisu relevantne (ili su obrađene u sklopu ugovornih obaveza prikazane su ili komentirane u poglavljiju Prilozi ove Studije

Teme	Podteme	Obrazloženje ne/relevantnosti podteme	Relevantno za APUP	
			DA	NE
1) Infrastruktura i kapaciteti za upravljanje posjetiteljima	1. Baza podataka postojećih turističkih objekata JU i drugih subjekata u ZP, s osvrtom na kvalitativne i kvantitativne promjene koje donosi posjetiteljska infrastruktura te drugi mjerljivi ishodi provedbe projekta "Posjetiteljski centar Sošice" - stanje kakvo će biti 2021. godine do kada će ishodi biti ostvareni, implementirani i u fazi aktivnog korištenja.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.		X
	2. Kapaciteti za upravljanje posjetiteljima JU (ljudski resursi, kvalifikacije zaposlenih, sredstva za upravljanje posjetiteljima), s osvrtom na kvalitativne i kvantitativne promjene koje donosi posjetiteljska infrastruktura te drugi mjerljivi ishodi provedbe projekta "Posjetiteljski centar Sošice" - stanje kakvo će biti 2021. godine do kada će ishodi biti ostvareni, implementirani i u fazi aktivnog korištenja.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.		X
	3. Prepoznavanje načina odsjedanja u ZP i okolini koji su u skladu s razvojem lokalne zajednice i zaštitom vrijednosti, s osvrtom na kvalitativne i kvantitativne promjene koje donosi posjetiteljska infrastruktura te drugi mjerljivi ishodi provedbe projekta "Posjetiteljski centar Sošice" - stanje kakvo će biti 2021. godine do kada će ishodi biti ostvareni, implementirani i u fazi aktivnog korištenja. Dodatno s osvrtom na kvalitativne i kvantitativne promjene koje mogu imati najznačajniji projekti (u provedbi te u fazi pripreme) usmjereni na povećanje smještajnih kapaciteta u ZP i okolini. Podatke koji se odnose na okolicu prikupiti od turističkih zajednica gradova Ozalj, Jastrebarsko i Samobor i općine Krašić, te uključiti i podatke prikupljene od slovenskih općina koje graniče sa ZP - Brežice, Krško, Kostanjevica na Krki, Šentjernej, Novo Mesto i Metlika.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.		X
	4. Izrada cjelovite podatkovne baze posjetiteljske infrastrukture i načina transporta posjetitelja. Izrada cjelovite baze posjetiteljske infrastrukture uključuje postojeće: <ul style="list-style-type: none"> • objekte koje koristi JU (namjena, usluge, dostupnost za osobe s invaliditetom), • poučne staze (interpretativni sadržaji, smjerokazi, druga posjetiteljska infrastruktura, dostupnost za osobe s invaliditetom), • puteve (interpretativni sadržaji, smjerokazi, druga posjetiteljska infrastruktura, dostupnost za osobe s invaliditetom), • samostalne interpretativne sadržaje (interpretativni sadržaji, smjerokazi, druga posjetiteljska infrastruktura, dostupnost za osobe s invaliditetom), 	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.		X

	<ul style="list-style-type: none"> • biciklističke rute (interpretativni sadržaji, smjerokazi, druga posjetiteljska infrastruktura, dostupnost za osobe s invaliditetom), • cestovnu signalizaciju (interpretativni sadržaji, smjerokazi, druga posjetiteljska infrastruktura, dostupnost za osobe s invaliditetom), • ulaze u ZP (interpretativni sadržaji, smjerokazi, druga posjetiteljska infrastruktura, dostupnost za osobe s invaliditetom). 		
	5. Definirano i oglašeno radno vrijeme (ZPa i pojedinih objekata unutar zaštićenog područja te vremenski okvir kada je moguće izvođenje programa za posjetitelje).	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.	X
	6. Analiza svrshodnosti uspostave naplatne kontrole ulaznih točaka posjetitelja - cjelovitog područja ZP i modaliteta pojedinih lokacija, s osvrtom na kvalitativne i kvantitativne promjene koje donosi posjetiteljska infrastruktura te drugi mjerljivi ishodi provedbe projekta "Posjetiteljski centar Sošice" - stanje kakvo će biti 2021. godine do kada će ishodi biti ostvareni, implementirani i u fazi aktivnog korištenja.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.	X
	7. Programi za rizične situacije (u slučaju nesreće, požara i sličnih situacija), što uključuje i integraciju izrađenog sigurnosnog elaborata. Naručitelj će odabranom Ponuditelju ustupiti sigurnosni elaborat na korištenje.	Podtema je obrađena u sklopu plana HGSS i priložena u Priloge ovog dokumenta.	X
	8. Rješavanje zbrinjavanja otpada uključujući reciklažu te zbrinjavanja otpadnih voda turističkih objekata (kroz suradnju s nadležnim subjektima).		X
	9. Postavljanje temelja za određivanje cijena usluga i koncesijskih odobrenja JU, s osvrtom na kvalitativne i kvantitativne promjene koje donosi posjetiteljska infrastruktura te drugi mjerljivi ishodi provedbe projekta "Posjetiteljski centar Sošice" - stanje kakvo će biti 2021. godine do kada će ishodi biti ostvareni, implementirani i u fazi aktivnog korištenja.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.	X
2) Postojeća ograničenja i/ili preporuke aktivnosti vezane uz zaštitu i prezentaciju vrijednosti	1. Postavljanje preporuka i/ili ograničenja broja i tipa aktivnosti posjetitelja (primjerice koje su poželjne, koje nepoželjne aktivnosti, u kojem broju i vremenskom razdoblju) te definiranje rješenja za konflikte u tipu korištenja između različitih vidova rekreativne i/ili aktivnosti koje nisu rekreativne (primjerice planinari i biciklisti na istim stazama).		X
	2. Procjena i određivanje kapaciteta (limit) i s tim povezane regulative (vezane uz broj posjetitelja i/ili grupa i sl. i to vremenska (dnevna/sezonska) i prostorna ograničenja), s osvrtom na kvalitativne i kvantitativne promjene koje donosi posjetiteljska infrastruktura te drugi mjerljivi ishodi provedbe projekta "Posjetiteljski centar Sošice" -		X

	stanje kakvo će biti 2021. godine do kada će ishodi biti ostvareni, implementirani i u fazi aktivnog korištenja.		
	3. Uspostava sustava rezervacije uskladenog s kapacitetima, s osrvtom na kvalitativne i kvantitativne promjene koje donosi posjetiteljska infrastruktura te drugi mjerljivi ishodi provedbe projekta "Posjetiteljski centar Sošice" - stanje kakvo će biti 2021. godine do kada će ishodi biti ostvareni, implementirani i u fazi aktivnog korištenja.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.	X
	4. Analiza prostornog i vremenskog rasporeda i protoka posjetitelja koja uključuje terensko prikupljanje podataka o broju te stavovima posjetitelja ZP na lokacijama planinarskih domova Dr. Maks Plotnikov, Željezničar, Žitница, Vodice i Boris Farkaš, gostinjca Sv Bernard, planinarske kuće Scout, planinarskog skloništa Sv. Gera, Eko-centra Budinjak, Nadzorne postaje Čuvara prirode u Sošicama, Posjetiteljski centar u Loviću Prekrškom te lokaliteta Poljanice i vrh Plešivica, u četiri uzastopna vikenda. Dodatno s osrvtom na okolicu prikupiti statističke podatke o posjetiteljima od turističkih zajednica gradova Ozalj, Jastrebarsko i Samobor i općine Krašić, te uključiti i podatke prikupljene od slovenskih općina koje graniče sa ZP - Brežice, Krško, Kostanjevica na Krki, Šentjernej, Novo Mesto i Metlika s osrvtom na sadašnje mogućnosti prekograničnog kretanja posjetitelja te kvalitativne i kvantitativne promjene koje će donijeti ulazak Republike Hrvatske u Schengenski prostor.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.	X
	5. Definiranje ograničenja buke, svjetlosnog zagađenja i korištenja vode u infrastrukturnim objektima.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.	X
	6. Postavljanje kriterija/uvjeta za izdavanje koncesija i koncesijskih odobrenja, s osrvtom na kvalitativne i kvantitativne promjene koje donosi posjetiteljska infrastruktura te drugi mjerljivi ishodi provedbe projekta "Posjetiteljski centar Sošice" - stanje kakvo će biti 2021. godine do kada će ishodi biti ostvareni, implementirani i u fazi aktivnog korištenja.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.	? X
	7. Informiranje posjetitelja o pravilima ponašanja, ograničenjima i preporučenim aktivnostima u ZP		X
2a) Monitoring posjećivanja	1. Uspostava monitoringa utjecaja posjećivanja na vrijednosti zbog kojih je područje zaštićeno		X
	2. Uspostava monitoringa posjetitelja (broja, sociodemografske strukture, načina korištenja i utjecaja na ZP i sl.) te monitoringa zadovoljstva i motivacije posjetitelja (ankete i sl.), s osrvtom na kvalitativne i kvantitativne promjene koje donosi posjetiteljska infrastruktura te drugi mjerljivi ishodi provedbe projekta "Posjetiteljski		X

	centar Sošice" - stanje kakvo će biti 2021. godine do kada će ishodi biti ostvareni, implementirani i u fazi aktivnog korištenja		
3) Usluge i programi za posjetitelje	1. Baza podataka postojećih turističkih usluga i djelatnosti JU i drugih subjekata koje provode aktivnosti u ZP, dodatno s osrvtom na kvalitativne i kvantitativne promjene koje mogu imati najznačajniji projekti (u provedbi te u fazi pripreme) usmjereni na povećanje smještajnih kapaciteta u ZP.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.	X
	2. Uspostava turističke usluge i djelatnosti i procjena da li su usluge usklađene s konceptima održivog razvoja lokalne zajednice, s osrvtom na kvalitativne i kvantitativne promjene koje donosi posjetiteljska infrastruktura te drugi mjerljivi ishodi provedbe projekta "Posjetiteljski centar Sošice" - stanje kakvo će biti 2021. godine do kada će ishodi biti ostvareni, implementirani i u fazi aktivnog korištenja.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.	X
	3. Uspostava edukacijskih i interpretacijskih programa, vođenja i izleta JU i drugih subjekata koji organiziraju te aktivnosti u ZP (posebno sagledati da li su osnovani na pravilnoj prezentaciji i promociji vrijednosti zbog kojih je područje zaštićeno), s osrvtom na kvalitativne i kvantitativne promjene koje donosi posjetiteljska infrastruktura te drugi mjerljivi ishodi provedbe projekta "Posjetiteljski centar Sošice" - stanje kakvo će biti 2021. godine do kada će ishodi biti ostvareni, implementirani i u fazi aktivnog korištenja.		X
	4. Tiskani materijali vezani uz edukaciju i interpretaciju		X
4) Suradnja s dionicima vezana uz posjećivanje odnosno turizam u ZPu	1. Suradnja s dionicima vezana uz posjećivanje i turizam u ZP - posebno sagledati suradnju s lokalnim stanovništvom, lokalnim dionicima povezanim s turizmom i ostalim dionicima iz sektora turizma - provedeno kroz facilitaciju zasebnih radionica s dionicima za područja Sv. Gera - Radatovići, Sošice - Kostanjevac - Slapnica, Vivodinsko područje, Mrzlo Polje Žumberačko - Budinjak - Gabrovica, Noršić Selo - Japetić - Oštarc i Plešivica - Okić. Facilitacija uključuje trošak organizacije, radnog prostora, pripremu i vođenje radionica, uređivanje zapisnika i bilješki te osiguravanje okrijepe (ručak) za dionike.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.	X
	2. Analiza ekonomskog i socioekonomskog utjecaja posjećivanja i turizma na lokalnu zajednicu, s osrvtom na kvalitativne i kvantitativne promjene koje donosi posjetiteljska infrastruktura te drugi mjerljivi ishodi provedbe projekta "Posjetiteljski centar Sošice" - stanje kakvo će biti 2021. godine do kada će ishodi biti ostvareni, implementirani i u fazi aktivnog korištenja.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.	X
5) Komunikacija prema posjetiteljima	1. Kontinuirano podizanje svijesti javnosti vezano uz vrijednosti područja, zaštitu prirode i prirodne vrijednosti općenito u Hrvatskoj ili šire s tim povezana organizacija događanja i festivala.		X

	2. Izrada komunikacijske strategije i uspostava kanala komunikacije za posjećivanje i turizam.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.		
	3. Izrada strategije vezane uz korporativno volontiranje i društveno odgovorno poslovanje.		X	
	4. Izrada strategije upravljanja smještajnim kapacitetima koji će biti sastavni dio sadržaja Posjetiteljskog centra Sošice u segmentu volonterskog centra i škole u prirodi koja uključuje organizacijsko-administrativne pretpostavke, troškove provedbe, kanale promocije ciljanim korisnicima te izvore sufinanciranja troškova provedbe.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.		X
	5. Izrada marketinškog plana (analiza tržišta, definiranje proizvoda i sistema oglašavanja ponuda i usluga (brendiranje) i ostalo), s osvrtom na kvalitativne i kvantitativne promjene koje donosi posjetiteljska infrastruktura te drugi mjerljivi ishodi provedbe projekta "Posjetiteljski centar Sošice" - stanje kakvo će biti 2021. godine do kada će ishodi biti ostvareni, implementirani i u fazi aktivnog korištenja.	Podtema je obrađena i priložena kao prilog ovog dokumenta.		X
	6. Vizualni identitet i s tim usklađena rješenja za infrastrukturu, materijale i usluge		X	
	7. Uspostava programa donacija i stipendiranja			X
	8. Tiskani materijali vezani uz promociju		X	

Tablica 1 Relevantnost pojedinih tema i podtema

4 Opis vrijednosti područja

Smještaj

Park se prostire na brdsko-planinskom području. U naravi, Park obuhvaća južnu stranu Žumberačke gore i Samoborsko gorje. Ukupna površina Parka prirode je 34.235 ha (izvor NN 58/1999 Zakon o proglašenju Žumberka i Samoborskog gorja parkom prirode navodi 333km²). Nadmorske visine u Parku prirode se kreću od 180 m.n.v. u dolini rijeke Kupe do 1178 m.n.v. na vrhu Sveta Gera.

Opći podaci	Obilježja
Površina: 333 km²	<ul style="list-style-type: none">Kontinentalna klima, kontinentalnog dijela Hrvatske
Najviša točka: Sv. Gera 1178m	<ul style="list-style-type: none">• Park prirode, sa tri područja posebne zaštite:<ul style="list-style-type: none">- Značajni pejzaž – Slapnica kod Krašića- Posebni rezervat šumske vegetacije - Japetić- Park - šuma – Okić Grad s okolinom
Najniža točka: 180m	<ul style="list-style-type: none">• 14 tipova staništa
Temeljni fenomen zaštite: šuma i hidrogeološki spomenik prirode	<ul style="list-style-type: none">• 985 vrsta i 48 podvrsta flore
Županija: Zagrebačka i Karlovačka	<ul style="list-style-type: none">• 193 vrst3 faune
Područja gradova: Samobor, Jasterbarsko i Ozalj	
Područja općina: Klinča Sela, Krašić i Žumberak	
	•

Tablica 2 Opći podaci o Parku

Granice, prilazi i ulazi

Granica Parka jednim je dijelom identična s granicom s Republikom Slovenijom. Preostale granice su opisane u Zakonu o proglašenju Žumberka i Samoborskog gorja parkom prirode ucrtane na podlogu mjerila 1:100.000. Ministarstvo zaštite okoliša i energetike vodi Upisnik zaštićenih područja, a Hrvatska agencija za okoliš i prirodu redovno održava bazu zaštićenih područja Republike Hrvatske unutar koje su dostupne granice Parka u obliku digitaliziranih karti. Opisane granice dostupne su i na Bioportalu Informacijskog sustava zaštite prirode.

Park se nalazi na području Zagrebačke i Karlovačke županije.

Glavni prilazi Parku nalaze se s njegove istočne strane kroz naselje Grdanjci, s južne strane kroz naselja Plešivica i Medven Draga te sa zapadne strane kroz naselje Kamanje.

Veliki broj posjetitelja dolazi i iz smjera grada Samobora prema popularnim planinarskim domovima.

U Park prirode postoji 77 ulaza od čega je 6 glavnih ulaza i to su :- Gabrovica, Plešivica, Čunkova Draga, Vivodina - Krmačina, Novo Selo Žumberačko i Sveta Gera (iz Republike Slovenije).

Državna geodetska uprava Republike Hrvatske posjeduju brojne podloge koje opisuju Park prirode (<https://dgu.gov.hr/>).

4.1 Zašto je područje zaštićeno osnovne vrijednosti područja – kratak opis ključnih prirodnih i kuturnih značajki područja

Postupak zakonske zaštite Samoborskog gorja i Žumberka kao prekograničnog spomen-područja između Hrvatske i Slovenije, a vezanog uz događanja tijekom II. svjetskog rata započeo je 80-tih godina prošlog stoljeća. Taj proces je zaustavljen krajem 1980-ih godina, a osamostaljenjem Hrvatske, sredinom 1990-ih je nastavljen.

Temeljem Zakona o zaštiti prirode, Park i njegove granice uspostavljeni su 1999. godine Zakonom o proglašenju Žumberka i Samoborskog gorja parkom prirode (NN 58/1999).

Upravljanje tako definiranim zaštićenim područjem povjereno je javnoj ustanovi koju je osnovala Vlada Republike Hrvatske Uredbom o osnivanju Javne ustanove "Park prirode Žumberak - Samoborsko gorje" (NN 96/1999).

Spomenuta Uredba definira zadaću JU pri čemu JU obavlja djelatnosti zaštite, održavanja i promicanja zaštićenog područja u cilju zaštite i očuvanja prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, nadzirati provođenje uvjeta i mjera zaštite prirode na područu kojim upravljaja te sudjelovati u prikupljanju podataka u svrhu praćenja stanja očuvanosti prirode (monitoring).

Na području Parka postoje tri zaštićena područja koja su proglašena zaštićenim prije osnivanja Parka. Navedena tri područja posebne zaštite su:

- Značajni pejzaž – Slapnica kod Krašića, zaštita od 1964. godine
- Park - šuma – Okić Grad s okolinom, zaštita od 1970. godine
- Posebni rezervat šumske vegetacije – Japetić, zaštita od 1975. godine

Biljni pokrov područja Parka broji više od tisuću svojti (1033 svojte, 985 vrsta i 48 podvrsta). Ova raznolikost posljedica je kombinacije utjecaja reljefa, geološke podloge, klime, vodnog režima i drugih čimbenika okoline. Park ima vrlo specifičan geografski položaj između dinarskog, alpskog i panonskog područja što za posljedicu ima utjecaj flore okolnih prostranstava.

Raznolikost flore na području Parka, oslikava se i u bogatom životinjskom svijetu.

Na području Parka, mada vrlo rijetko, je moguće susresti i velike grabežljivce poput medvjeda i vuka. Na području Parka žive brojni mali sisavci, vodozemci, gmazovi te vrlo raznolik svijet beskralješnjaka. Od brojnih ptičjih vrsta u Parku obitavaju i grabljivice (jastreb kokošar, škanjac i sove) te ptice koje obitavaju uz potoke (vodeni kos i gorska pliska). Vodozemci i gmazovi koji žive na području Parka vrste su karakteristične i za ostali dio kontinentalne Hrvatske. Pored pjegavog daždevnjaka u Parku uočen je i rijedak crni daždevnjak. Od zmijskih vrsta na području Parka uočeni su poskok, riđovka, bjelouška, bjelica, smukulja i ribarica. Sve vrste zmija osim riđovke i bjelouške strogo su zaštićene vrste. Zbog povoljnih ekoloških uvijeta (temperatura vode, količina kisika i brzina protoka) u potocima na području Parka prirode žive i pastrve.

U 153 naselja u Parku danas živi manje od 4.000 stanovnika.

Opća demografska situacija na području Zagrebačke županije pokazuje stalni lagani rast populacije (DZS Zaposlenost i iseljavanje). Od devet gradova, koliko broji Zagrebačka županija, (ne računajući Svetu Nedelju, koja je postala gradom 2006. godine) u njih pet zabilježen je porast broja stanovnika (Zaprešić, Vrbovec, Velika Gorica, Samobor i Dugo Selo). Povećava se prosječna životna dob stanovništva što je tendencija i na razini Hrvatske.

Karlovačka županija je među demografski najugroženijima u Hrvatskoj. Ne samo da je u 10 godina županija izgubila gotovo jedan grad veličine Karlovca nego u 5 godina, od popisa stanovništva 2001. do 2015., broj stanovnika je, prema procjenama Zavoda, smanjen za 20.526, sa 141.787 na 121.261 (Izvor:DZS Hrvatske, 2015 godina). Po zadnjim raspoloživim podacima HZZO-a i Hrvatskog statističkog zavoda Karlovačka županija je zadnja županija u Hrvatskoj s vitalnim indeksom 49 (na 100 umrlih, samo 49 se rodi).

Evidentan je trend depopulacije stanovništva u-zaštićenom području. Depopulacija područja Žumberka nije novijeg datuma, već je trend koji postoji desetljećima i posljedica je izostanka gospodarskog razvoja te relativno slabe prometne povezanosti. Broj osoba koje žive u zaštićenom području je mali na površinu ZP (manje od 4.000 osoba na 333km²).

U cijelom području stanovništvo je tradicionalno bilo orientirano na rad u industriji izvan Parka. Stanovništvo je nekoć obrađivalo male parcele sa usjevima i uzgajalo domaće životinje. Danas uz rub Parka pronalazimo tek nekoliko preostalih obradivih površina na kojima se užgajaju voće i povrće. Ta mala gospodarstva korištena na tradicionalan način predstavljaju kulturno nasljeđe ovog prostora. Njihova obnova i uvođenje starih načina obrade zemlje za sada su vrlo rijetki. Rijetka je i ponuda lokalnih proizvoda. U budućnosti bi ove tradicionalne djelatnosti mogle dati doprinos oživljavanju područja Žumberka unutar i izvan Parka.

Turizam i njegove inačice eko-turizam i robinzonski turizam, nije djelatnost koja se do sada u ovom prostoru sustavno razvijala. Postoje izletišta i ugostiteljski objekti unutar zaštićenog područja, no dio njih radi samo tijekom toplog dijela godine.

Lokalno stanovništvo puno očekuju od turizma u budućnosti. Smatra se da će u budućnosti turističke i rekreativske djelatnosti biti bitni pokretači i nositelji gospodarskog razvoja područja Parka. U tom pogledu važno je da Uprava JU surađuje s lokalnim stanovništvom

kako bi osigurala i nadzirala održivost turističke ponude i podijelila korist od Parka kao zaštićenog područja.

Kulturna dobra

Uprava za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture, kroz Sektor za zaštitu kulturne baštine, odnosno Konzervatorske odjele u Zagrebu i Karlovcu provodi evidenciju kulturnih dobara na području Parka. Isti je dostupan kroz Registar kulturnih dobara na službenim web stranicama Ministarstva kulture. Na području Parka brojem dominiraju pojedinačna nepokretna kulturna dobra. Po brojnosti pojedinih kategorija kulturnih dobara najbrojnije su sakralne građevine a njih slijede ruralne cjeline, poznati arheološki lokaliteti te profana graditeljska baština.

Ekološka mreža i područje ekološke mreže Žumberak Samoborsko gorje

Ekološka mreža Republike Hrvatske, proglašena Uredbom o ekološkoj mreži (NN 124/13) te izmjenjena Uredbom o izmjenama Uredbe o ekološkoj mreži (NN 105/15), predstavlja područja ekološke mreže Europske unije Natura 2000.

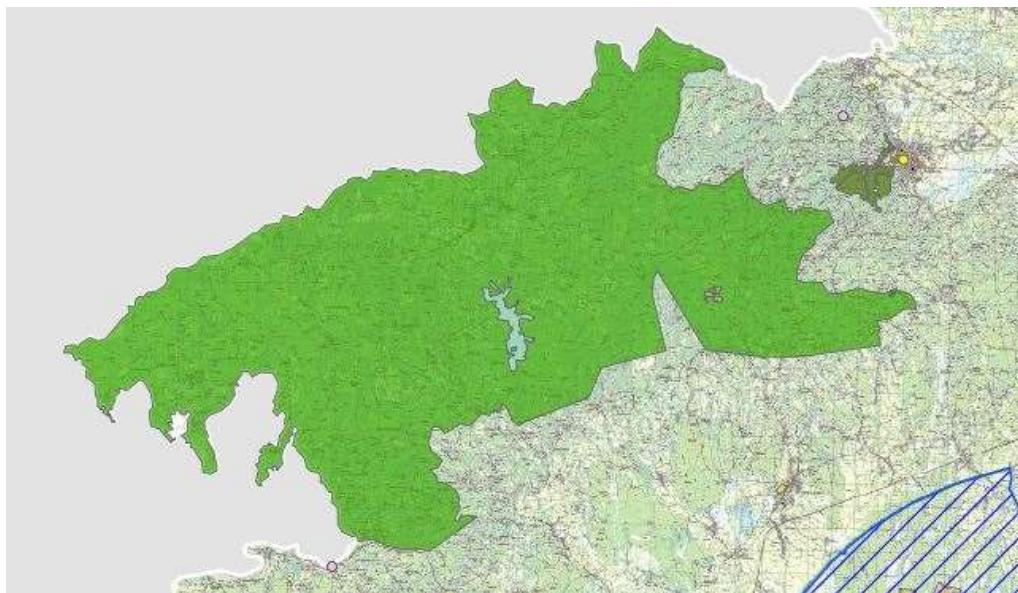
Ekološka mreža definirana je kao sustav međusobno povezanih ili prostorno bliskih ekološki značajnih područja, koja uravnoveženom biogeografskom raspoređenošću značajno pridonose očuvanju divljih biljnih i životinjskih vrsta i stanišnih tipova čije očuvanje zahtijeva određivanje područja ekološke mreže, kriterije za određivanje tih područja, ciljne vrste i stanišne tipove radi kojih se područja uspostavljaju te utvrđuje kartografski prikaz ekološke mreže.

Slika 1 Područje ekološke mreže HR2000586 Žumberak Samoborsko gorje

Izvor:

<http://natura2000.dzzp.hr/reportpublish/reportproxy.aspx?paramSITECODE=HR2000586>

Slika 2 Područje ekološke mreže HR2000586 Žumberak Samoborsko gorje

Izvor: Bioportal

Klima

Područje Parka nalazi se u kontinentalnom dijelu Hrvatske u kojem prevladavaju obilježja kontinentalne klime. Područje Parka otvoreno je prema Panonskoj ravnici te slabom utjecaju mediteranske klime zbog brojnih planina prema jugu i zapadu. Topologija Parka ima utjecaj na raspodjelu temperatura zraka. Srednja godišnja temperatura varira od 7 - 8°C u najvišim predjelima do oko 10°C u najnižim dijelovima Parka. Srednja godišnja amplituda, razlika između srednje srpanjske i srednje siječanskske temperature, iznosi oko 20°C .

Park prirode dobiva preko 1100 mm oborina a u najvišim predjelima čak do 1300 mm.

Geološka raznolikost Parka prirode

U geološkom smislu, u Parku prevladavaju karbonatne taložne stijene. Najrasprostranjenije stijene u Parku su trijaski dolomiti. Pored dolomita mogu se naći jurski i kredni vapnenci, lapori, pješčenjaci i fliš. Geološki najmlađe naslage su glina, pijesak, šljunak, sedra i nanosi lokalnih vodotoka. Stijene koje su magmatskog porijekla nalaze se na malim područjima u jugozapadnom dijelu Parka. Ležišta željezne i bakrene rude nalazimo u najstarijim stijenama Samoborskog gorja (pored mjesta Rude gdje su bili srednjovjekovni rudnici).

U geotektonskom smislu područje Parka nalazi se u graničnom pojasu između Dinarske karbonatne platforme (Dinarik) na jugozapadu i područja Unutrašnjih Dinarida (Supradinarik) na sjeveroistoku.

Geomorfologija

Žumberačka gora kao geomorfološki naziv opisuje složenu, ali jedinstvenu gorsku reljefnu cjelinu koja je svojim izgledom i postankom jasno odijeljena od susjednih regija. S najvišim vrhom Sv. Gerom, Žumberačka gora najviša je struktura peripanonskog dijela Hrvatske.

Uvriježena je podjela Žumberačke gore na: Samoborsko gorje, Žumberak, Plešivici i Gorjance (dio Žumberačke gore u Sloveniji). Uz sjevernu granicu Parka nalazi se najviši planinski greben koji je u vijek bio najmanje izložen ljudskom utjecaju, te je ostao samim time najmanje izmjenjen. Samoborsko gorje (istočni dio Parka) svojim krajolikom odudara od cjeline zbog strmih i duboko usječenih dolina kroz koje teku potoci. Greben Plešivica i njegova sjeverna strana su strmiji dok južni plešivički kraj karakteriziraju blage terase. Središnji dio Parka stepeničasto se spušta prema jugu i u njemu se izmjenjuju brežuljci, zaravnjena polja i usječene doline vodotoka (npr. kanjon Slapnice). Na samom jugozapadu nalazi se Vivodinski kraj blago valovitih brda.

S obzirom da u građi prevladavaju gornjotrijaske i gornjokredne karbonatne naslage, one su razlog nastanka krškog i fluviokrškog reljefa kojeg karakteriziraju ponikve, udoline, ponornice, ponori i spilje.

Do sada je istraženo 144 speleoloških pojava. Najdublja spilja Dolača je duljine 1.262 m, i 155 m dubine.

Hidrologija

Područje Parka odlikuje se dobro razvijenom hidrografskom mrežom. U Parku je 848 registriranih izvora i preko 260 stalnih ili povremenih vodotokova. Najznačajniji vodotoci (prema veličini sliva i volumenu protoka) su: Bregana, Lipovečka i Rudarska Gradna, Slapnica i Kupčina.

Većina vodotoka bujičnog su karaktera. Ponornice su tipične na terenima s krškim obilježjima kakav je Park. U gorskim predjelima dio tokova povremenog je karaktera. Stalni vodotoci nalaze se na nižim nadmorskim visinama i u usječenim dolinama. Svi vodotoci Parka slijevaju se prema dolinama Krke, Bregane, Gradne, Kupčine i Kupe.

Na području Parka zabilježene su 164 lokve.

Pedologija

Najčešći tipovi tla na području Parka su rendzina, smeđe tlo na podlozi od dolomita, eutrično smeđe tlo i lesivirano tlo.

Rendzina je tip tla razvijen na rastresitom karbonatnom supstratu. Ovaj tip tla, na povoljnim reljefnim oblicima i blažim nadmorskim visinama nakon krčenja šuma koristi se za poljodjelstvo.

Smeđe tlo nalazimo na podlogama od vapnenca i dolomita. Ovaj tip tla vezan je za šumske i travnjačke površine.

Eutrično smeđe tlo razvijeno je na lesu ili praporu, i na jezerskim i drugim bazama bogatim sedimentima. Dolazi na blagom i valovitom reljefu, od 180 do 500 m.n.v.

Lesivirano tlo razvija se na rahlim sedimentnim stijenama, lesu, jezerskim sedimentima i na starijim koluvijalnim nanosima. Reljef je zaravnjen do valovit, a dolazi između 180 i 700 m.n.v.

Flora i biljne zajednice u Parku prirode

Flora Parka bogata je vrstama te su do sada ovdje zabilježene 1033 svoje (985 vrsta i 48 podvrsta), što predstavlja oko 20% svih biljnih vrsta Hrvatske. Istraživanje brdskih travnjaka provedeno 2014. i 2015. godine rezultiralo je otkrićem 26 novih svojti za područje Žumberka.

Velika raznolikost flore Parka posljedica je složene kombinacije utjecaja geološke podlage, reljefa, klime, vodotočja i niza drugih čimbenika. Položaj između dinarskog, alpskog i panonskog područja rezultira ispreplitanjem utjecaja flore okolnih prostranstava. Veći dio Parka prekriva šuma (69,4% Izvor Natura 2000 za Park prirode). Ostatak područja uglavnom prekrivaju travnjačke površine, a zastupljena je i flora vlažnih i zamočvarenih staništa, flora šikara, sjećina, vriština i bujadnica, flora stijena i sipina te vrlo bogata korovna i ruderalna flora.

Terensko istraživanje tijekom 2014. godine rezultiralo je popisom od čak 168 vrsta mahovina.

Od šumske vegetacije, u nižem brdskom području najrasprostranjenija je šuma hrasta kitnjaka i običnog graba, na strmijim toplim obroncima šuma hrasta medunca i crnog graba dok u najvišim predjelima dominira bukova šuma. Spomenute šume stanište su i nekim ugroženim i zaštićenim vrstama biljaka poput globalno osjetljivih vrsta: *Iris croatica* i *Daphne blagayana*.

Posebno značajni su šumski rubovi i šumarci odnosno prijelazna područja između šuma i otvorenih staništa. Prijelazna područja važno su stanište za vaskularne biljke koje su osjetljive na gaženje i ispašu.

Na području Parka postoji bogata nešumska vegetacija. Nešumska vegetacija obuhvaća 23 biljne zajednice. Ovakva raznolikost posljedica je utjecaja stanovnika, koji su krčenjem šuma te tradicionalnim poljoprivrednim djelatnostima stvorili i održavali poluprirodna staništa poput travnjaka, travnjačkih voćnjaka, obradivih površina te njima pridruženih ruderalnih zajednica.

Travnjaci na području Parka bogati su vrstama. Posebno je vrstama bogata najraširenija travnjačka zajednica brdskih predjela, *Bromo – Plantaginetum mediae* Horv. 1931, u kojoj je na 1m² zabilježeno čak do 40 biljnih vrsta. Na strmim obroncima i stijenama dolazi jedna od rijetkih potpuno prirodnih travnjačkih zajednica *Seslerietum kalnikensis* Horv. 1942. Tipični predstavnik ove zajednice, kalnička šašika, *Sesleria tenuifolia kalnikensis*, nema status ugrožene vrste, ali je značajna zbog svoje endemičnosti za područje južne i jugozapadne Slovenije te zapadne Hrvatske. Također vrijedi spomenuti i travnjake moravke i trave tvrdače, *Arnico-Nardetum* Horv. (1930) 1962 koji dolaze na kiselim i ispranim tlima. Tipični

predstavnik ove zajednice, moravka - *Arnica montana*, globalno je osjetljiva, a na crvenom popisu flore Hrvatske nalazi se kao ugrožena vrsta.

Bioraznolikosti Parka pridonose i područja vlažnih i zamočvarenih livada te ravnih cretova *Eriophoro-Caricetum paniceae* Horv. 1962. Dobar primjer ove zajednice je područje uz potok Jarak gdje su na samom cretu zabilježene 74 biljne vrste, od kojih se 7 nalazi na Crvenom popisu flore, a 11 ih je strogo zaštićenih. Među spomenutim biljnim vrstama na cretu, valja istaknuti na globalnoj razini kritično ugrožene vrste: *Eriophorum angustifolium* i *Tofieldia calyculata*.

Na Žumberku rastu i neke korovne i ruderalne biljke koje su u nekim su europskim zemljama vrlo ugrožene, pred izumiranjem ili su u pojedinim regijama već izumrle. Jedna od ovih vrsta je *Adonis aestivalis*. Na području Parka ukupno su zabilježene 104 svojte iz Crvene knjige vaskularne flore, od toga 4 kritično ugrožene, 16 ugroženih, 33 sa statusom osjetljive vrste, 26 gotovo ugroženih i 24 s nedovoljno podataka.

Gljive

Na području Parka zabilježeno je 377 vrsta gljiva. Pretpostavlja se da je to tek manji dio ukupnog broja vrsta gljiva na ovom području. U okviru istraživanja provedenog 2007. godine pronađeno je 7 vrsta gljiva novih za Park. Pronađena sivosmeđa puževica (*Hygrophorus camarophyllus*) nalazi se na Crvenom popisu gljiva Hrvatske s kategorijom ugoženosti EN (ugrožena vrsta).

Fauna

Istraživanja napravljena za male sisavce (kukcojede i glodavce) zabilježila su 13 vrsta a istraživanja šišmiša zabilježila su 11 vrsta. Fauna sisavaca na području Parka tipična je za područje kontinentalne Hrvatske. Park je stanište i velikih zvijeri poput medvjeda i vuka.

Na području Parka zabilježeno je ukupno 114 vrsta ptica. Od ptica grabljivica, na nacionalnoj razini značajna je populacija sove jastrebače (*Strix uralensis*). Populacija sove jastrebače u Parku iznosi 3% ukupne populacije u Hrvatskoj. Stanište sove jastrebače su kompaktnije šume pa mjere zaštite jastrebače podrazumijevaju gospodarenje šumom tako da šuma što više nalikuje prirodnoj. Mnoštvo malih otvorenih ili poloutvorenih staništa – travnjaka, vinograda i voćnjaka – prisutnih u Parku prirode, stanište su brojnim pticama. Zabilježeno je 56 vrsta ptica koje djelomično ili potpuno ovise o malim otvorenim ili poloutvorenim staništima. U spomenute vrste spadaju vijoglav (*Jynx torquilla*) i rusi svračak (*Lanius collurio*) koji su na području Parka još uvijek prisutni u velikom broju.

Većina vodozemaca i gmazova koje srećemo na području Parka spada među tipične vrste za kontinentalnu Hrvatsku. Izuzetak je planinski daždevnjak (*Salamandra atra*) koji, osim na Žumberku, u Hrvatskoj obitava još samo na području Gorskog kotara i na Učki. Zakonom je strogo zaštićeno 6 od 11 vrsta vodozemaca. Od 12 vrsta gmazova zabilježenih na području Parka zakonom je strogo zaštićeno 9 vrsta. Nezaštićeni gmazovi su riđovka (*Vipera berus*), bjelouška (*Natrix natrix*) i sljepić (*Anguis fragilis*).

Na lokacijama u blizini, ali izvan samih granica Parka, zabilježene su 32 vrste riba, od kojih su 3 strogo zaštićene vrste: velika pliska (*Alburnus sarmaticus*), blistavec (*Telestes souffia*) i mali vretenac (*Zingel streber*).

Za područje Parka do sada su popisane neke skupine kukaca. Zabilježeno je 28 vrsta vretenaca (*Odonata*), 40 vrsta ravnokrilaca (*Orthoptera*), 48 vrsta tulara (*Trichoptera*) te preko 85 vrsta danjih i noćnih leptira.

Staništa i ekosustavi

Žumberak i Samoborsko gorje upravo je zbog velikog broja različitih staništa koja grade jedinstveni mozaični krajobraz proglašen parkom prirode. Uz prirodne procese, tisućljetna prisutnost i djelatnost ljudi na ovom području u velikoj su mjeri utjecali na nastanak te današnji izgled velikog dijela staništa u Parku. Opstanak i kakvoća mnogih, a naročito sekundarnih staništa, i danas, kao i kroz povijest, ovisi o promišljenom i odgovornom ljudskom djelovanju. Iz bogatstva staništa i ekosustava proizlazi i velika raznolikost biljnih, gljivljih i životinjskih svojstava koje su opisane u prethodnim poglavljima ove Studije. Značaj pojedinih tipova staništa za vrste koje ih nastanjuju opisan je u prethodnim poglavljima. Najznačajnije tipove staništa potrebno je posebno opisati.

Šumski pokrov temeljno je prirodno stanište na području Žumberka i Samoborskog gorja gdje zauzima oko dvije trećine površine Parka. Šumski pokrov danas je posebno očit na reljefno iznimno razvedenom području Samoborskog gorja koje je uglavnom prekriveno brdskim bukovim šumama. Većim dijelom šuma na području Parka se gospodari. To gospodarenje u svojoj osnovi podržava prirodan način obnove i života šumskog ekosustava. Nadalje, znatan dio šumskih staništa u Parku iz različitih je razloga (zaštita tla od erozije, zaštita vodnih zaliha, posebnost biljne zajednice) izdvojen u zaštitne šume ili botaničke rezervate kojima se upravlja na bitno drugačiji način od gospodarenih šuma.

Mali dio šumskih staništa je, zbog udaljenosti i nedostupnosti terena, izbjegao utjecaj čovjeka. Takva staništa primjeri su prastarih šumskih ekosustava na području Parka. Primjer za takvo netaknuto šumsko stanište je prašumska sastojina Kuta u vršnom dijelu Žumberka. Uz to i takva staništa, vezane su gljivlje i životinjske vrste (npr. crni daždevnjak, dupljarice, šumska sova) koje zbog svog načina života trebaju stare i dobro razvijene šumske ekosustave. Ovakva staništa, iako malene površine, iznimno su važna za ukupno očuvanje bioraznolikosti Parka.

Većina travnjaka nastala je krčenjem šuma radi stvaranja oranica i pašnjaka te ih zato nazivamo doprirodnim ili poluprirodnim staništima. Iako pod utjecajem čovjeka, zbog tradicionalnog (ekstenzivnog) načina korištenja, na njima se razvio cijeli niz travnjačkih ekosustava. Mikrostaništa koja su prisutna na travnjačkim površinama osiguravaju raznolik izvor hrane i zakloništa za kukce, pauke i druge beskralježnjake te ptice i ostale kralježnjake koji se hrane na ovim mikrostaništima. Biljni svijet travnjaka Žumberka i Samoborskog gorja izrazito je bogat. Livade Parka po jednom kvadratnom metru, sadržavaju i do 40-tak različitih, dobrom dijelom rijetkih i ugroženih vrsta biljaka. Ovo su biološki vrlo vrijedna staništa i

ekosustavi, iako zauzimaju tek jednu petinu Parka. Zbog svojeg postanka i načina korištenja, uz vlažna staništa, predstavljaju i najugroženija staništa i ekosustave na područu Parka.

Vlažna staništa, u koja spadaju poplavna područja, vlažne livade, cretovi, lokve, izvori i potoci, podzemne vode, podržavaju cijeli niz posebnih i vrlo vrijednih ekosustava. Ova staništa su malih površina, no ipak su izuzetno značajna za zaštitu ukupne bioraznolikosti na području Parka. Ova staništa su vrijedan izvor pitke vode na poroznom krškom tlu za čovjeka i životinje. Brojne vrste u cijelosti ili dijelom životnog ciklusa ovise upravo o vlažnim staništima.

Prirodne, poluprirodne ili lokve koje je čovjek stvorio nekoć su se koristile za napajanje stoke, zaštitu od požara, zalijevanje vrtova i sl. Lokve su važna mrijestilišta mnogim vodozemcima i beskralješnjacima, a značajna su staništa i nekim vrstama biljaka. Prema procjeni, broj lokava je do sredine 20-tog vijeka bio do tri puta veći. Danas lokve kao staništa nestaju zbog prirodnih razloga (zaraštanje, isušivanje) ili ljudskih aktivnosti (zatrpanje, bespravno odlaganje otpada).

U biološkom smislu, od vlažnih staništa svakako su najzanimljiviji vodeni ekosustavi podzemlja koji sadrže uglavnom rijetke, ugrožene i endemične vrste životinja. Podzemlje krškog područja Parka sadržava danas najrjeđe, najzanimljivije i najugroženije ekosustave. Neke od špilja bile su upotrebljavane za najrazličitije potrebe (domovi, skladišta, skloništa, svetišta) najstarijih stanovnika Žumberka. Biospeleološki su zanimljive špilja Drobovnik i Jama Pušina. Spomenute špilje nalaze se na Žumberačkoj zaravni. Vrlo je bogata fauna špiljskih puževa i špiljskih paukova. Za znanost je značajan nalaz (vjerojatno) nove endemične vrste slijepog pauka roda Mesostalita osobite narančaste boje.

Sva su staništa i ekosustavi povezani u veliku cjelinu. U biološkom smislu također su značajna i područja gdje jedna vrsta staništa prelazi u drugu. Na takvim prelazima staništa zajedno obitavaju biljne, gljivlje i životinske vrste iz obje vrste staništa koje se dodiruju. Primjer za navedeno su vlažne livade ili grmoviti rubovi šuma. Zbog povijesnih okolnosti i posebnog načina organizacije ljudskog društva na Žumberku (seoske zajednice), treba navesti posebnu vrstu ruderalnog i prijelaznog staništa - seoski mozaični krajolik. Radi se o izrazitom mozaiku vrlo malih površina (livade, pašnjaci, travnački voćnjaci, oranice, vinogradi, vrtovi, seoska dvorišta), koje su pod snažnim utjecajem čovjeka. Navedena staništa staništa na malom prostoru objedinjavaju dijelove životinskog i biljnog svijeta šireg područja. Premda je ovakav tip staništa nastao ljudskom djelatnošću, zbog svoje mozaičnosti i dinamičnih promjena on podržava značajne populacije rijetkih i ugroženih pripadnika flore i faune. Primjer genetičke raznolikosti su i stare sorte udomaćenog voća i povrća (npr. na području Parka zabilježeno je preko 60 sorti jabuka).

Analiza staništa prema ugroženosti

Vegetacijska karta Parka iz 2004. godine predstavlja osnovu prostornog zoniranja Parka s obzirom na tip biljnog pokrova. Minimalna površina kartiranja je 2,25 ha što razinom detalja približno odgovara karti mjerila 1:25.000. Pri korištenju navedenog prostornog razlučenja na

terenu je identificirano i poligonima dodijeljeno 17 klasa. Klase koje su kombinacija dva ili tri tipa pokrova formirane su stoga što nije bilo moguće odrediti dominantan tip pokrova.

Mnoge biljne zajednice i tipovi staništa prisutni na području Parka nalaze se na površinama koje su manje od 2,25 ha ili nisu identificirani tijekom terenskog obilaska, a vrlo su bitni za bogatstvo živog svijeta Parka. Primjer za takve površine su ruderalne i korovne zajednice, travnjaci trave tvrdače Arnico – Nardetum strictae ili travnjaci kalničke šašike Seslerietum kalnikensis, lokve, izvori, slapovi i speleološki objekti. Podaci o takvim površinama preuzeti su iz raznih izvora te su prikazani u točkastom i linijskom obliku.

Krajobrazna raznolikost Parka

Kako je ranije već navedeno, Park se nalazi u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske u kojem se miješaju obilježja Dinarida, Alpa i Panonske nizine. Obilježja dinarskog tipa očituju se u krškom reljefu. Alpski krajobraz vidljiv je u strmim i oštrim planinskim grebenima. Blage, valovite padine ukazuju na Panoniju koja se nastavlja od njih prema istoku.

Na području Parka nalazi se najveći broj naselja u Hrvatskoj koja su na nadmorskim visinama od 400 do 700 m.n.v. što je uvjetovalo postanak jednog od najvrjednijih obilježja Parka – mozaičnog krajobraza.

Uz sjevernu granicu Parka nalazi se najviši planinski greben koji je uvijek bio pod najmanjim ljudskim utjecajem i tako ostao najbliži svom izvornom obliku. Na planinskom grebenu dominiraju šume i planinski pašnjaci ili livade. Šumski ekosustavi, na planinskom grebenu i u drugim dijelovima Parka, su u odnosu na otvorena staništa siromašniji biološkom raznolikošću. Ipak, šumski ekosustav važan je za očuvanje mikroklima, vodnih zaliha, sprječavanje erozije tla, podržavanje lokalnog gospodarstva, podržavanje isključivo šumskih vrsta biljaka, gljiva i životinja. U spomenutom dijelu Parka prirode nema naselja, putevi su rijetki, a na rubovima se pojavljuju brojni izvori.

Samoborsko gorje tj. istočni dio Parka svojim krajobrazom obilježavaju strme, sjenovite i duboko usječene doline kroz koje teku vodom bogati potoci te planinskim šumovitim grebenima na kojima se nalaze mala seoska naselja.

Plešivički kraj koji se nalazi na jugoistoku Parka gusto je naseljen na padinama s južne strane. Na terasama se vinogradi prostiru do Jastrebarskog. Za razliku od južnog kraja, vršni greben i sjeverna strana Plešivice strmiji su i obrasli šumom.

Središnji dio Parka stepeničasto se spušta prema jugu. U krajobrazu se izmjenjuju brežuljci, zaravnjena polja i usječene doline vodotoka (npr. kanjon Slapnice). U ovom dijelu Parka smješteno je najviše seoskih naselja koja su jednolikom raspoređena po cijelom prostoru. Krajobrazom se izmjenjuju naselja, obrađena polja, livade i šume.

Na samom jugozapadu nalazi se Vivodinski kraj koji je dobro naseljen. Krajobraz obilježavaju blago valovita brda na kojima su brojni vinogradi i obrađene površine.

Zapadni dio Parka je najslabije naseljen i u njemu dominiraju šume. U područjima oko naselja u ovom dijelu Parka nalazimo livade i rijetka polja koja se još obrađuju.

Rješenjem o stavljanju pod preventivnu zaštitu kulturnog krajolika Žumberak – Samoborsko gorje – Plešivičko prigorje određene su granice i sustav mjera zaštite. Stručno povjerenstvo Ministarstva kulture za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra 2015. godine donijelo je odluku o upisu područja na Listu zaštićenih kulturnih dobara RH u istim granicama prethodne preventivne zaštite. Kulturni krajolika Žumberak – Samoborsko gorje – Plešivičko prigorje prostorno je najveće zaštićeno kulturno dobro u Hrvatskoj.

Povijest područja Parka

Arheološka prošlost Žumberka i Samoborskoga gorja govori o dugotrajnoj naseljenosti ovoga područja. Na području Parka do sada je evidentirano više od 30 arheoloških nalazišta na kojima su pronađeni dragocjeni ostaci materijalne kulture od pretpovijesti do kasnog srednjeg vijeka.

Najstariji otkriveni nalazi su mnogobrojne kamene sjekire, slučajno pronađene na različitim mjestima, koje svjedoče o naseljenost u vrijeme mlađega kamenog doba (između 6000 i 3500 godina pr.n.e). Pored sela Budinjak, smješteno je jedno od najznačajnijih arheoloških nalazišta u Hrvatskoj. Arheološko nalazište datirano je u starije željezno doba. Pronađeno je naselje i groblje s preko 140 zemljanih grobnih humaka (tumula) iz 9. - 6. st. pr.n.e. U grobnim humcima su pronađeni rijetki i bogati nalazi materijalne kulture. Najvrijedniji nalazi pronađeni su u tzv. kneževskim tumulima. Količina i bogatstvo nalaza ukazuje na mogućnost da je u starije željezno doba ekonomski snažno naselje u Budinjaku imalo ulogu središta šireg područja.

U period mlađeg željeznog doba datiran je skupni nalaz keltskoga novca pronađenog u šumi blizu Okića. Pronađenih 1600 komada srebrnoga novca iz 1. st. pr.n.e prema mjestu pronalaska (prepostavljena kovnica) dobilo je naziv "Samoborci" i najstariji je novac pronađen na ovome području. U vrijeme Rimskoga Carstva, sredinom 1. st. romanizirano keltsko pleme Latobika, počinje se doseljavati u središnji dio Žumberka iz postojbine u današnjoj Sloveniji. Na groblju Latobika u Gornjoj Vasi su pronađeni vrijedni arheološki nalazi. Zbog brojnosti nalaza ovo arheološko nalazište spada među najbogatija groblja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj iz 1 st.

Razdoblje ranoga srednjega vijeka i doseljenje Hrvata na područje Žumberka još su uvijek neistraženi i nepoznati. Ostaci materijalne kulture razvijenoga i kasnoga srednjega vijeka vidljivi su danas kao ruševine utvrđenih gradova čija je izgradnja započela krajem 12. ili početkom 13. st. Tuščak, Lipovac i Okić se ističu kao primjeri utvrđenih gradova. Stari grad Žumberak bio je središnja utvrda na granici između Svetog Rimskog Carstva i Hrvatsko-ugarskoga kraljevstva koja je u to vrijeme prolazila najvišim dijelom Žumberačke gore.

Nakon prodora osmanlija (kraj 15. st.) na područje današnje Bosne i Hercegovine, područje Žumberka postaje izrazito ugroženo čestim osmanlijskim proromima što dovodi do iseljavanja stanovništva. Prema odluci austrijskoga cara, kako bi se ojačala tada osnovana Vojna krajina, feudalni posjednici na Žumberku organiziraju doseljavanje novog stanovništva, uglavnom iz zapadne Bosne, Like i zaledja Dalmacije. Pridošlo "uskočko" stanovništvo, koje preuzima vojne obaveze koje su bile uvjet za doseljavanje, većim je dijelom pravoslavne

vjeroispovjeti. U crkvenim se krugovima ubrzo donosi odluka o stvaranju "unije" koja podrazumijeva pristupanje katoličkoj crkvi uz istovremeno zadržavanje istočnoga obreda. Početkom 17. st. formirana je grkokatolička vjerska zajednica na Žumberku. Od tada, pa sve do danas, gradnja sakralnih objekata na Žumberku odražava demografsku sliku ovoga područja. Potomci starijeg autohtonog stanovništva prakticiraju katolicizam rimskoga obreda u rimokatoličkim crkvama i kapelama, a potomci "uskoka", grkokatolici, prakticiraju katolicizam istočnoga obreda u grkokatoličkim objektima.

Na mnogim lokalitetima jedna uz drugu nastaju crkve i kapele oba obreda te ovakav paralelizam predstavlja osobitost područja. Najljepši primjer susjednih sakralnih objekata su grkokatolička crkva Sv. Petra i Pavla i rimokatolička kapela Uznesenja Blažene Djevice Marije u Sošicama.

Prestankom opanosti od osmanlija , 1871. godine je Vojna krajina ukinuta i administrativno priključena civilnoj Hrvatskoj. Ukidanje Vojne krajine je značio prestanak vojnih obaveza i gubitak uz njih vezanih privilegija, što je dovelo do pogoršanja ekonomskih prilika u Žumberku. Već početkom 20. stoljeća započinje val ekonomski motiviranog iseljavanja stanovništva, i trend iseljavanja traje do danas.

Područje Parka obiluje i bogatom etnografskom baštinom. Zbog trajnog opredijeljenja stanovništva za ruralni način života, krajobraz Žumberka i Samoborskoga gorja krase mnogobrojna seoska naselja s očuvanom tradicijskom organizacijom zemljišta i pojedinačnim objektima tradicijske arhitekture. Značajno obilježje područja čini velik broj naselja smještenih na nadmorskim visinama između 400 i 800 metara, što je netipično za ostatak Hrvatske. Tradicijske kuće su do početka 20. st. gotovo bez iznimke bile građene od hrastovog drveta. Mogu se naći još potpuno očuvani zbijeni zaselci nastali diobom nekadašnjih zadružnih obitelji. U riječnim i potočnim dolinama očuvani su malobrojni primjeri drvenih mlinova (neki još funkcioniraju za potrebe prezentacije posjetiteljima) kojima je područje nekada obilovalo. Potrebno je spomenuti etnografsku zbirku u Samostanu sestara bazilijanki u Sošicama, u Radatovićima i u Muzeju žumberačkih uskoka u Stojdragi. Na navedenim mjestima se čuva mnoštvo etnografskih predmeta koji svjedoče o raznovrsnosti baštine nastale zahvaljujući dugotrajnom suživotu dviju različitih etničkih i vjerskih skupina.

Korištenje područja Parka u prošlosti

U prošlosti su stanovnici Žumberka osiguravali hranu i ostale životne potrebe vlastitim proizvodnjom zbog planinske klime i slabe prometne povezanosti. Stanovnici Žumberka su se bavili stočarstvom u brdovitim i ratarstvom u ravnijim predjelima. Južni obronci na nižim nadmorskim visinama korišteni su za uzgoj vinove loze. Glavne žitarice bile su: kukuruz, pšenica, ječam i zob. Od ratarskih kultura rjeđe su sijane raž, heljda i proso. Za obradu tla koristili su se najjednostavniji alati i drveni plugovi koji su s vremenom zamijenjeni željeznim plugovima.

Za transport zapregama nekoć su korišteni volovi i konji te rjeđe magarci i krave. Od domaćih životinja uzgajane su krave, svinje, ovce, perad. Koze i zečevi su rjeđe uzgajani u

domaćinstvima. Dio prihoda domaćinstava ostvarivan je od prodaje tegleće stoke, i stoke za meso. Stanovništvo je proizvodilo i sir od kravlje mlijeka. Stoka se izvodila na pašnjake do kraja travnja a nakon toga je stoka pasla na gmajni ili u šumi.

Za pripremu sijena su se travnjaci na višim nadmorskim visinama kosili jednom godišnje, a na nižim dva puta. Domaćinstva su u blizini imala vrtove i voćnjake. Stanovništvo je koristilo konoplju i vunu za izradu tkanina.

Drvo iz šuma na Žumberku korišteno je kao jedini građevinski materijal te za ogrijev.

Sadašnji način korištenja prostora Parka

Lokalna zajednica

Kontinuirana depopulacija od kraja 19. stoljeća je jedna od najvećih prepreka razvoju Žumberka i Samoborskog gorja. Pored toga, sve manji broj radno sposobnog stanovništva dodatno otežava situaciju. Ova dva demografska problema izražena su u općinama Žumberak i Krašić te u gradu Jastrebarsko. Primjerice, popis stanovništva iz 1953. godine na području Parka evidentirao je 15.817 stanovnika. Zadnji popis stanovništva 2011. godine evidentirao je samo 3.327 stanovnika. Prosječna gustoća naseljenosti je manja od 10 stanovnika po km².

Na području Parka smještena su 153 naselja. Brojnost malih naselja, koja su zahvaćena depopulacijskim procesom dodatno otežava situaciju (logistički, komunikacijski, za održavanje infrastrukture, zdravstvana skrb itd.). Na cijelom području Parka ne postoji niti jedno lokalno središte koje bi imalo osnovne centralne funkcije. Danas su nešto razvijenija naselja: Sošice, Kostanjevac, Stojdraga i Vivodina.

Preostalo stanovništvo i dalje živi tradicionalni oblik ruralnoga života pri čemu najveći dio stanovništva prihode ima od ekstenzivnog korištenja poljoprivrednih površina i šuma. Manji broj radno aktivnih stanovnika ima radna mjesta u državnim ili privatnim poduzećima koja svoju aktivnost obavljaju na području Parka ili u okolnim centrima. Privatno poduzetništvo je nerazvijeno na području Parka. Privatni poduzetnici se najčešće bave tercijarnim djelatnostima (ugostiteljstvo, turizam, trgovina) a rjeđe sekundarnim i primarnim (poljoprivreda, ribničarstvo i sl.).

Područje Parka ima slabo razvijenu komunalnu infrastrukturu koja je nerijetko i slabo održavana, ako je ima. Na području Parka postoji samo jedna državna cesta koja prolazi kroz središnji dio gorja i povezuje Breganu s Krašićem. Pristup brojnim naseljima koja su smještena dalje od državne ceste otežan je zbog stanja županijskih, lokalnih ili nerazvrstanih prometnica. Električna mreža odnosno opskrbljenošć električnom strujom u pojedinim selima niske je kvalitete ili je još uopće nema (onemogućava bavljenje Seoskim turizmom no Robinzonski smještaj je ipak moguć).

Nepostojanje vodovodne infrastrukture na području koje administrativno pripada gradu Samoboru rezultiralo je izgradnjom pojedinačnih vodozahvatnih objekata radi opskrbe

vodom. Sustav odvodnje otpadnih i oborinskih voda u Parku ne postoji, što je izrazito nepovoljno radi krških obilježja područja. Hrvatske vode povremeno interveniraju sanacijom vodotokova na područja na kojima oborinske vode naprave štete.

Depopulacija područja Parka dovela je do zatvaranja većeg dijela obrazovnih i zdravstvenih ustanova. Na području Parka trenutačno djeluje samo 6 područnih škola s neizvjesnom budućnošću zbog malog broja učenika te jedan dom zdravlja (administrativno pripada DZ Samobor). Jedino općinsko sjedište koje je u Parku jest općina Žumberak i nalazi se u Kostanjevcu.

Ostali korisnici prostora Parka

Na području Parka žive, rade i/ili se rekreiraju drugi korisnici prostora čije su aktivnosti pod izravnim utjecajem mjera i aktivnosti koje provodi JU. JU u svom radu kontinuirano surađuje s ostalim dionicima, ima razumijevanje za njihove vrijednosti te ih koristi kao izvor informacija, znanja i vještina koje mogu biti korištene u provedbi aktivnosti JU. Primjer takve kontinuirane suradnje je odnos JU i lovačkih udruga koje kroz aktivnosti košnje travnjaka u svojim lovištima pridonose očuvanju travnjačkih staništa. JU kontinuirano surađuje i s planinarskim i sportskim društvima. JU svoje objekte na Slanom Dolu i eko-centar u Budinjaku po potrebi ustupa na korištenje HGSS-u, istraživačima, lokalnoj samoupravi za potrebe sastanaka i sl.

Sadašnje korištenje prostora

Od ukupne površine Parka od 34.235,98 ha, šume zauzimaju najviše prostora (20.430 ha ili 60,5%). Privatne šume se prostiru na 7.031 ha (35%). Plansko gospodarenje državnim šumama koje utječe na biološko i ekološko stanje provode Hrvatske šume d.o.o. Od površina koje su šume u državnom vlasništvu 83% su gospodarske šume, a zaštitnih i šuma posebne namjene je oko 17%. Uglavnom se gospodari jednodobnim šumama prirodnog sastava i to oplodnim sječama. Posjećena drvna masa koristi se za industrijsku proizvodnju (prema kakvoći), kao celulozno drvo i za ogrijev. Gospodarenje privatnim šumama nije organizirano te je većina šuma lošijeg stanja, u obliku "panjača". Čuvari prirode svake godine uočavaju ilegalnu sječu državne i privatne šume.

Poljoprivredna zemljišta su po površini druga najveća kategorija u postojećoj namjeni površina. Poljoprivredi je namjenjeno 36,8% ukupne površine Parka. U sklopu toga su oranice (21%), livade (37%) i pašnjaci (33%), voćnjaci (4%) i vinogradi (5%). Depopulacija i starenje stanovništva doveli su do zapuštenosti dijela poljoprivrednih površina. Dio površine koje se vode u katastru kao kao livade ili pašnjaci zarastao je u grmlje i šumu. Takve površine više nitko ne kosi, niti se na njima napasa stoka. Od poljoprivrednih kultura najviše se sadi krumpir. Od ratarskih kultura sije se ječam i zob. Lokalno stanovništvo za osobne potrebe uzgaja i različite povrtne kulture u vrtačama (ponikvama). Najveće i najodržavanije površine pod vinogradima i voćnjacima u jugozapadnom su dijelu Parka, ali i tu postoje površine koje su zapuštane.

Vode zauzimaju 144 ha prostora Parka (0,4%). Vode su značajne za krajobraz, vodoopskrbu te uzgoj ribe (dominatno pastrve i losos pastrve). Velik broj manjih vodocrpilišta opskrbljuje lokalno stanovništvo vodom. Naseljeni dabilovi grade brane na potocima na jugoistočnom dijelu Parka te počinju praviti probleme vlasnicima ribnjaka kojima treba stalna količina svježe, kisikom bogate izvorske vode.

U prostoru Parka postoji više nalazišta vapnenca koji se koristio kao građevinski materijal. Na području Lipovca postoji lokalitet tzv. plavog kamena. Raskopine i ostaci nekadašnjih kamenoloma evidentirani su na 23 lokacije, koje i sada povremeno koristi uglavnom lokalno stanovništvo za svoje potrebe. Neposredno uz Park, ali izvan njegovih granica, postoji još 10 mesta gdje se vadi materijal (kamenolomi, pjeskokopi, posudišta).

Comment [KB1]: još čuđi s čuvarima prirode da li ovo ostavljam

Na području Parka djeluje 14 lovačkih udruga koje gospodare s divljači. Najvažnija lovna divljač su srne, divlja svinja, jelen, zec i fazan. Lovačka društva broje oko 940 članova te raspolažu sa sedam lovačkih kuća. Lovačka društva gospodare prema desetogodišnjoj lovnogospodarskoj osnovi za koju se propisuju mjere zaštite prirode.

Na području Parka sakuplja se ljekovito bilje, gljive i šumski plodovi (kesten, šipak, lješnjak, drijen i sl.). Izletnici skupljaju iste za vlastite potrebe, a lokalno stanovništvo i za prodaju na tržnicama.

Rub područja Parka na istočnom i jugo-istočnom dijelu gusto je naseljen (gradovi Samobor i Jastrebarsko). Sjeverni i istočni dijelovi Parka prirode gotovo su nenaseljeni (uz granicu s Republikom Slovenijom). Na području grada Jastrebarsko nalazi se punionica vode "Jana". Kompleks bazena u blizini Janinog vrela trenutno nije u funkciji. Obrti i malo poduzetništvo dobro su razvijeni. Posebnu prijetnju prostoru čini bespravna izgradnja kuća i vikendica, osobito na Plešivici. U blizini se nalaze i tri velika komercijalna kamenoloma (Draga Svetojanska).

Comment [KB2]: vidjet ćemo da li ćemo posebno naglasiti neko područje

Comment [KB3]: navesti i druga dva

Na području Grada Samobora razvijeni su obrti i malo poduzetništvo. Uz granicu s Republikom Slovenijom nalazi se nekoliko općina i gradova kao što su Metlika, Kostanjevica i od granice nešto udaljenije Novo Mesto. Na slovenskoj strani Parka prirode problem bespravne gradnje je rijetkost.

Turizam i rekreacija

U područje Parka može se ući na 77 ulaza te je gotovo nemoguće voditi točnu evidenciju broja posjetitelja osim kada bi se dobili podaci o broju mobilnih telefona koju su prijavljeni na bazne stanice mobilnih telekomunikacijskih mreža na području Parka (aproksimacija za broj posjetitelja ako se zna broj stanovnika na području).

Ipak, primjetan je porast broja posjetitelja Parku. Osim domaćih, raste i broj stranih turista (boravak u seoskim domaćinstvima, jednodnevni izleti ili boravak u kamper vozilima) koji ovo područje biraju za svoje posjet (na putu prema/od Jadrana) ili boravak.

JU u razdoblju od svoga osnivanja otvorila je dva eko-centra (Slani Dol i Budinjak) u kojima posjetitelji mogu dobiti željene informacije te dvije postaje čuvara prirode (Grdanjci i Sošice).

Najčešće aktivnosti posjetitelja u Parku su biciklizam, pješačenje, planinarenje, sportsko penjanje, paragliding, jahanje, sanjkanje te lov i ribolov. U tu su svrhu obilježene četiri biciklističke staze ("Vilinska staza", "Staza slapova", "Staza šišmiša" i "Staza Sv. Gere"), ukupne dužine preko 200 km koje su različito zahtjevne, ovisno o preferencijama i fizičkoj spremnosti korisnika.

Ljubitelji pješačenja na raspolaganju imaju pješačku stazu "Put Kraljice bukve" od Sošica do Slanog Dola dužine oko 35 kilometara. Uređene su i tri poučne staze. "Staza kneževa" u Budinjaku, vezana uz značajna arheološka nalazišta te prirodne fenomene Parka, duga je 4,2 kilometra. U selu Dane nalazi se poučna staza "Izvori života". Duga je 800 metara, a tematski je posvećena važnosti vodenih staništa na kršu. U Loviću Prekriškom smještena je skoro 2 kilometra duga poučna staza "Gdje voće zri" posvećena travnjačkim voćnjacima. Postavljena je i četvrta poučna staza u podnožju oko Starog grada Okića.

Posjetitelji mogu staze obići samostalno ili, uz prethodnu najavu, zatražiti stručno vodstvo djelatnika JU. Od 2005. godine u Arheološkom parku u Budinjaku održava se i kulinarska radionica "Tisućljeća kulinarstva", u kojoj posjetitelji, uz stručno vođeni obilazak "Staze kneževa", mogu samostalno pripremati jela iz pretpovijesti, rimskog doba, srednjeg vijeka te novovjekovne tradicionalne žumberačke kuhinje.

Na području Parka uređene su i jako dobro markirane brojne planinarske staze koje održavaju planinarska društva te je posjetiteljima na raspolaganju devet planinarskih domova. Većina njih otvorena je samo vikendom, odnosno prema najavi posjetitelja. Neki planinarski domovi nude i uslugu smještaja koja je za sada niske kategorije.

Od ukupno osam ugostiteljskih objekata koji nude konzumaciju jela i/ili pića, u nekoliko njih također se može prenoći, a u Eko-selu Žumberak u ponudi je i jahanje konja.

Ljubiteljima paraglidinga na raspolaganju su dva uređena uzlijetališta, jedno na Plešivici i drugo na Japetiću. Za sportsko penjanje uređena su dva penjališta (Okić i Terihaji) i jedno neuređeno penjalište (Oštrc). Lovni turizam ima potencijal razvoja no do sada nije iskorišten a glavni nedostatak razvoju su nedostatni smještajni kapaciteti za lovce.

Navedeni smještajni kapaciteti na području samog Parka relativno su skromni i ograničeni na planinarske domove i malobrojna obiteljska gospodarstva koja se bave ruralnim turizmom, što zadovoljava potrebe najčešćih tipova posjetitelja: planinara, biciklista i ljubitelja prirode. Nedavno je sagrađeno nekoliko luksuznih objekata koji su namjenjeni smještaju zahtjevnijih posjetitelja.

Kvalitetniji smještaj i gastronomsku ponudu posjetitelji mogu dobiti van granica Parka u Samoboru, Jastrebarskom, Krašiću i Ozalu.

Od osnutka JU, njezini su djelatnici uključeni u osmišljavanje i provođenje različitih edukativnih i interpretativnih aktivnosti, u svrhu što boljeg osvjećivanja javnosti, osobito školaraca, o prirodnim vrijednostima i kulturnoj baštini Parka. U tom smislu, razvijeni su edukativni programi "Mladi čuvar prirode" i "Nadzornik volonter" te se jednom godišnje odvija višednevni eko-kamp "Čuvam svoje gorje".

5 Upravljanje

5.1 Vizija područja

Definiranje vizije je ključni korak u procesu izrade Plana upravljanja zaštićenim područjem i predstavlja okvir prema kojem se plan upravljanja provodi.

Vizija je kratak opis idealnog budućeg stanja cijelog zaštićenog područja u dugoročnom razdoblju (10 i više godina). Zaštićena područja u inozemstvu često imaju vizije koje su opsežni opisi puta prema uspješnosti upravljanja (polo do jedna stranica A4). "Smjernice za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže" preporučuju vizije koje su sažete u jednu do dvije rečenice.

Plan upravljanja Pakom prirode Žumberak-Samoborsko gorje je viziju definirao na slijedeći način:

"Park prirode ostati će spokojno mjesto u kojem se njeguje prijateljski odnos čovjeka i prirode. Kao područje bogatog ruralnog života i dalje će se isticati neponovljivim mozaikom kulturnog i prirodnog nasljeđa te će biti prepoznato kao jedna od vrednota svjetske baštine."

Vizija Studije upravljanja posjetiteljima je formulirana na slijedeći način:

"Žumberak i Samoborsko gorje vitalno je ruralno područja očuvanog mozaika kulturnog i prirodnog nasljeđa, te je javnost prepoznaла vrijednosti zbog kojih je proglašen Park prirode."

Novi prijedlog vizije upravljanja posjetiteljima

„Park prirode spokojno je mjesto u kojem se njeguje prijateljski odnos čovjeka i prirode.“

5.2 Upravljanje zaštićenim područjima

Upravljanje zaštićenim područjima podrazumijeva provođenje niza mjera i aktivnosti potrebnih za dugoročno očuvanje prirodnih i drugih vrijednosti područja, a u okviru odgovornosti dodijeljenih pojedinim institucijama sustava Zakonom o zaštiti prirode (NN 80/13 i NN 15/18) i povezanim podzakonskim aktima.

Djelokrug rada javnih ustanova koje upravljanju zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže najčešće se sastoji od više segmenata (očuvanje prirodnih vrijednosti, očuvanje kulturne baštine i tradicijskih vrijednosti, upravljanje posjećivanjem i suradnja s lokalnom zajednicom) od kojih nas u ovom slučaju zanima upravljanje posjećivanjem ili točnije:

- - razvoj i provođenje primjerenih oblika posjećivanja,
- - interpretacija područja,
- - razvoj edukacijskih programa,
- - razvoj odgovarajuće posjetiteljske infrastrukture,
- - praćenje učinka posjećivanja na prirodne i druge vrijednosti područja,
- - promjena javne svijesti o očuvanju prirode.

Javne ustanove upravljaju područjima temeljem planova upravljanja. Planovi upravljanja dodatno se razrađuju kroz akcijske planove, a oni se realiziraju kroz izradu i provedbu godišnjeg programa zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja zaštićenih područja.

5.3 Načela upravljanja područjima

Višedesetljetna praksa u upravljanju zaštićenim područjima u svijetu i praćenju njihove učinkovitosti u očuvanju prirode pokazala je da su za uspješnost važna načela prilagodljivosti i participativnosti upravljanja (definirano Smjernicama za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže; HAOP, 2018. godine).

5.3.1 Prilagodljivo upravljanje

Prilagodljivo upravljanje se temelji na kružnom procesu upravljanja koji omogućava da se informacije i iskustva iz prošlosti uključuju u učinkovitije upravljanje u budućnosti. To je, dakle, ciklički i razvojan proces sustavnog i kontinuiranog unaprjeđivanja upravljanja, koji se temelji na rezultatima i iskustvima postojeće prakse upravljanja. Upravljanje u zaštiti prirode nije egzaktna znanost te se ne može sa sigurnošću tvrditi da će planirana aktivnost upravljanja dati željeni rezultat. Ukoliko aktivnosti upravljanja ne postižu željeni učinak, čim se to uoči, treba ih po potrebi prilagoditi. Kako bi se pratilo postižu li se zadani ciljevi, potrebno je planirati i način praćenja provedbe aktivnosti. Prilagodljivo upravljanje upravo kroz kontinuiranu prilagodbu aktivnosti osigurava približavanje ciljevima upravljanja.

Proces prilagodljivog upravljanja najčešće se prikazuje kroz shemu ciklički povezanih faza procjene, planiranja, provedbe i praćenja.

Slika 3 Ciklus prilagodljivog upravljanja (grafičko rješenje N. Mileusnić)

Ako se po prvi puta započinje s planiranjem upravljanja, ciklus započinje fazom prikupljanja i analize podataka te inicijalnom procjenom stanja područja. Na osnovu inicijalne procjene ulazi se u fazu planiranja upravljanja u kojoj se definiraju ciljevi i aktivnosti upravljanja te u potpunosti razvijaju svi dijelovi plana upravljanja. Usvajanjem plana upravljanja započinje faza provedbe plana. Paralelno s provedbom upravljačkih aktivnosti plana provode se i aktivnosti praćenja provedbe tj. postizanja ciljeva upravljanja. Na kraju provedbenog dijela ciklusa, na osnovu rezultata praćenja provedbe i postizanja ciljeva, ponovno se procjenjuje stanje te prema potrebi prilagođavaju ciljevi i aktivnosti upravljanja kroz ponovnu fazu planiranja (prilagodba kroz planiranje). Proces je kontinuiran i služi što učinkovitijem upravljanju, što je moguće jedino praćenjem provedbe plana i sustavnim ugrađivanjem rezultata praćenja u novi ciklus upravljanja.

Principi prilagodljivog upravljanja nisu specifični za upravljanje područjima – oni se primjenjuju u upravljanju svim oblicima organizacija, sustava i poslovnih subjekata, kao i u upravljanju projektima.

5.3.2 Participativno upravljanje

Pojam participativno upravljanje (u kontekstu zaštićenog područja tj. područja ekološke mreže) označava da su dionici na različite načine i na različitim razinama uključeni u različite faze ciklusa upravljanja područjem.

Analize učinkovitosti upravljanja područjima na međunarodnoj razini pokazale su da upravljač, bez obzira na svoje aktivnosti, ne može osigurati dugoročno očuvanje prirodnih vrijednosti područja bez potpore lokalne zajednice. Učinkovitost upravljanja područjem u pravilu je direktno korelirana sa stupnjem razumijevanja, potpore i uključenosti lokalne zajednice u upravljanje.

Razine i načini uključivanja dionika u upravljanje mogu biti različiti – od uključenosti u pojedine aktivnosti, preko zajedničkih projekata ili uključivanja u proces planiranja upravljanja, do uključivanja u donošenje značajnih upravljačkih odluka.

6 Teme plana upravljanja

6.1 Upravljanje posjećivanjem, interpretacija i edukacija

Tema "Upravljanje posjećivanjem, interpretacija i edukacija" kako je definiraju "Smjernice za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže" obuhvaća:

- • Interpretaciju područja i vrijednosti
- • Edukativne programe
- • Organizaciju posjećivanja
- • Posjetiteljsku infrastrukturu
- • Monitoring posjećivanja
- • Informativne i edukativne materijale
- • Rekreaciju
- • Promociju i/ili podizanje javne svijesti

Opći cilj

JU u PU za temu D Upravljanje posjećivanjem, interpretacija i edukacija definira opći cilj na slijedeći način:

"Omogućiti uravnotežen pristup i uživanje u kulturnim i prirodnim vrijednostima te lokalnim proizvodima i uslugama, a pri tom izbjegći nepovoljne utjecaje na područje Parka prirode".

Prijedlog općeg cilja za upravljanje posjetiteljima je:

„Posjetitelji su zadovoljni kulturnim i prirodnim vrijednostima Parka, koje su im kvalitetno predstavljene,. Negativnih utjecaja posjećivanja na vrijednosti Parka nema.“

JU želi postići da posjetelji mogu uživati u prirodnoj i kulturnoj baštini te lokalnim proizvodima i uslugama a da područje Parka ostane sačuvano.

U tablicama koje slijede prikazani su posebni ciljevi, aktivnosti i indikatori kojima kroz sljedećih 10 godina JU namjerava podići kvalitetu sadržaja, usluga i proizvoda, a samim time i postići povećanje broja posjetitelja. Uz navedeno je cilj informirati i educirati posjetitelje te interpretirati vrijednosti Parka te pratiti utjecaje posjećivanja na okoliš.

Tumač korištenih kratica

Br. aktiv. – broj aktivnosti	HTZ - Hrvatska turistička zajednica
HC – Hrvatske ceste	JU – Javna ustanova
HV – Hrvatske vode	JLS – Jedinice lokalne samouprave
HŠ – Hrvatske šume	LZ – Lokalna zajednica (stanovništvo)

MZOIE – Ministarstvo okoliša i energetike

MZIO – Ministarstvo znanosti i obrazovanja

NVO – Nevladine organizacije

P – stupanj prioriteta

VS – Vanjski suradnici

SMŽ – Sisačko-moslavačka županija

ŠF – Šumarski fakultet

TZ – Turistička zajednica

TA – Turistička agencija

ZP - zaštićeno područje

6.2 Evaluacija teme upravljanje posjećivanjem, interpretacija i edukacija (vrednovanje i sinteza upravljačkih iskustava)

Područje Parka pored velike u raznolikost i kakvoće krajobraza, staništa i kulturnih obilježja, svojim posjetiteljima može ponuditi, nadomak Zagrebu, iznimne mogućnosti doživljavanja prirodne i kulturne baštine.

Blizina Zagreba, koji je glavno emitivno turističko tržište i posjetitelji iz obližnje Slovenije donose brojne mogućnosti, ali i izazove za prihvat posjetitelja i organizaciju saržaja koji su prikladni za njihove interese. Najveći je problem za JU kako pomiriti očuvanje prirodnih staništa i krajobraza te kulturne baštine s ponudom raznovrsnih turističko-rekreacijskih aktivnosti. Zbog navedenog, razvoj turizma i rekreativnih aktivnosti moraju biti pomno planirani u smislu prostornih zona, vrsta aktivnosti koje će biti nuđene i broja posjetitelja. Nužno je kontinuirano praćenje stanja i promjena u Parku koje su eventualno izazvane aktivnostima posjetitelja kako bi se pravovremeno izbjegli negativni učinci. Očekivani porast broja posjetitelja može imati štetne utjecaje poput: povećanja prometa motornim vozilima koje povlači za sobom potrebu za većim površinama za parkiranje, porastom onečišćenja zraka i porastom buke. Porast broja posjetitelja rezultira i povećanjem količine otpada i fekalnih voda koje treba zbrinjavati. Rastom broja posjetitelja u Parku raste mogućnost za uznenemiravanje životinja u njihovim staništima, vjerojatnije je branje i oštećivanje zaštićenih biljnih vrsta te mogućnost nastanaka šumskog požara.

Stanovnicima Parka povećanje broja posjetitelja može donjeti ometanje posjeda (prolazak posjetitelja privatnim šumama i oštećivanje livada i poljoprivrednih usjeva) i narušavanje mirnog i tradicionalnog načina života. Porast atraktivnosti područja Parka može imati i pozitivne ekonomske efekte za stanovništvo koje dobiva mogućnost nuđenja usluga (smještaj i ugostiteljstvo) i proizvoda posjetiteljima. Kako je područje Parka ekonomski nerazvijeno, očekivanja stanovništva od turizma su razumljivo velika.

JU, u okviru svojih kompetencija, resursa i zadanih funkcija treba poticati i razvijati oblike turizma i rekreacije koji su održivi i po mogućnosti nemaju negativne učinke na prirodnu i kulturnu baštu te stanovnike Parka.

Stanje posjećivanja, interpretacije i edukacije u Parku se može ocijeniti kao povoljno pri čemu se prirodni procesi neometano odvijaju.

Broj posjetitelja je oko 50.000 godišnje (Izvješće o obavljenoj finansijskoj reviziji za 2017. navodi 41.674 posjetitelja). U Park se može ući na 77 ulaza tako da je točan uvid u broj posjetitelja nemoguć (ulaz je slobodan).

S obzirom na veličinu područja Parka (333 km^2) te prostornu i vremensku distribuciju posjetitelja, nigdje za sada ne dolazi do koncentracije broja posjetitelja. Nešto je veća posjećenost lokacijama koje su najbliže i najdostupnije za izletnike i planinare koji dolaze s područja Zagreba, u odnosu na lokacije koje su udaljenije tj. jugozapadnije i dublje u Parku.

Trenutni broj posjetitelja na lokacijama u Parku nije toliki da bi dovodio do smanjenja užitka za posjetitelje ili ugrožavanja prirodne/kulturne baštine kao posljedice prevelikog broja posjetitelja.

Park se nalazi u blizini područja na kojem živi gotovo milijun stanovnika tako da JU organiziranim i ciljanom promocijom može postići rast broja posjetitelja i to skupina koje najviše želi, a sve u skladu s PU. Evidentan je manjak smještaja za posjetitelje u Parku koji smanjuje mogućnost višednevnog boravka u Parku i konzumiranje ponude. Postepeno ipak raste broj objekata koji nude smještaj a raste i kvaliteta objekata koji se počinju nuditi na tržištu. JU može ohrabrvati ove inicijative koje su ipak u domeni privatnog poduzetništva ali su potrebne za povećanje atraktivnosti Parka za posjetitelje.

U Parku su zamjećene promjene u posljednjih 20 godina od kojih neke donekle mogu utjecati na doživljaj i sigurnost posjetitelja. Primjećen je porast broja divljih svinja koje rade štete na usjevima no do sada nisu plašile ili ozljeđivale posjetitelje.

Jedna od posljedica klimatskih promjena je i smanjene količine dostupne vode (slabljenje vodotoka i izvori koji su presušili) što može ugroziti vlažna staništa koja su za sada nedovoljno prezentirana posjetiteljima (posebno zahvalna bi bila za posjete djece školskog uzrasta). Trendovi slabljenja vodotokova su spori i za posjetitelje neprimjetni.

Reintroducirani dabrovi i vidre ovise o vlažnim staništima i mogu biti interesantni za posjetitelje.

Park je za sada čist i neopterećen otpadom. Unutar Parka razmješteni su brojni kontejneri za otpad te se otpad prikuplja redovito. Skupljači sekundarnih sirovina prikupili su i odvezli gotovo sve automobilske olupine i kućanske aparate koji su nekoć bili odbačeni po Parku. Ipak, postoje nesavjesni pojedinci koji povremeno ostavljaju smeće mimo predviđenih mesta za odvoz. U zadnje vrijeme javlja se i problem otpada koji ostaje za ilegalnim migrantima.

Stara ilegalna odlagališta otpada su poznata, Čuvari prirode paze da ne nastanu nova odlagališta otpada. U JU postoji kultura skupljanja uočenog otpada kojeg djeatnici samoinicijativno skupljaju i odvoze.

Pojave nekontrolirane ili neprilagođene gradnje mogu narušiti ljepotu prirodne baštine i eskalacija ove pojave bi dovela do ozbiljnog narušavanja prirodne baštine te bi narušila krajobraz koji je još uvijek doživljaj za posjetitelje. Za sada su pritisci nekontrolirane ili bespravne gradnje marginalni no Čuvari prirode paze i prijavljuju uočena gradilišta.

Evidentan je problem nezakonite sječe šume. Posjećena šuma je ružan prizor za posjetitelje te predstavlja uništeno stanište.

Mada su bjelogorične šume izložene manjem riziku od požara u odnosu na zapaljivije crnogorične šume, ipak klimatski trendovi s dugim suhim razdobljima u kombinaciji s vegetacijom i teže dostupnim terenima nameću potrebu razmatranja i izbjegavanja rizika požara. Mjere smanjivanja rizika požara su: nadzor IC kamerama sa satelita (RH za sada nema svoj satelita, Slovenija i Bugarska ga imaju), redovni obilazak područja od strane

Čuvara prirode (promatranje i nadzor dalekozorom i kamerom) i procjene potencijala i razmjera požara. JU ima usvojen Plan motrenja, čuvanja i ophodnje područja. Djelatnici JU su prošli edukaciju za zaštitu od požara. U većim naseljima u Parku postoje dobrovoljne vatrogasne postrojbe (npr. DVD Sošice, DVD Kupčina Žumberačka, VZ općine Žumberak; ukupno 22 DVD i Vatrogasne zajednice uz rub i unutar samog Parka; Izvor: Plan motrenja, čuvanja i ophodnje područja Parka Prirode "Žumberak - Samoborsko gorje" zbog zaštite od požara) koje dobro surađuju s JU i HGSS-om. Spomenuti Plan motrenja, čuvanja i ophodnje područja Parka Prirode "Žumberak - Samoborsko gorje" opisuje zadatke Čuvara prirode sa 7 ruta obilaska i 7 motriteljskih mjeseta za pobjedine rute (za period 1.5. - 15.9.). Navedeni Plan definira i kome se vrši dojava i kao teče proces uzbunjivanja u slučaju požara te koji se sutavi veza koriste za komunikaciju (telefoni i UKV radio uređaji). Potrebno je kontinuirano provoditi aktivnosti koje produbljuju svijesti o opasnosti od požara među stanovništvom i posjetiteljima (edukacija i informiranje).

Park je sigurno područje za posjetitelje u svakom smislu. Orientaciju u prostoru pomažu brojni putokazi a planinarske staze su jako dobro označene.

HGSS je od 1956. Godine do danas imao 95 evidentiranih i dokumentiranih akcija spašavanja u Parku (2-3 incidenta godišnje). HGSS je predviđao 12 sigurnih i 10 polu-sigurnih lokacija za slijetanje helikoptera u slučaju potrebe. Sa stanovišta sigurnosti planinara-penjača, HGSS je preporučio preventivno poboljšanje sigurnosti posjetitelja i alpinista u Elaboratu sigurnosti posjetitelja (u Prilozima ove studije; odnosi se na penjačke klisure i nekoliko strmijih staza). Iako se od nedavno pojavio problem kretanja ilegalnih migranata kroz Park, nisu zabilježeni susreti i eventualne neugodnosti za posjetitelje. Za sada ne postoji raširena spoznaja o kretanju ilegalnih migranata po Parku, no ova činjenica bi mogla stvarati negativnu percepciju kod posjetitelja.

JUbi trebala komunicirati i poduzimati edukaciju posjetitelja koji se žele voziti downhill mountain-bike-ovima, cross-motociklima i quadovima unutar Parka. Navedene skupine posjetitelja nerijetko voze van puteva i samim napuštanjem puteva se nalaze u prekršaju kojeg neki i nisu svjesni. Ove tri skupine predstavljaju rizik i za sebe i za posjetitelje koji se kreću istim prostorom. Buka cross-motocikla i quadova je vrlo neugodna za posjetitelje i životinje u Parku. JU je komunicirala sa vlasnikom tvrtke koja iznajmljuje quad-ove u vezi puteva kojim se smiju kretati ova vozila. Eventualno kažnjavanje prekršitelja odredbe o kretanju po putevima u Parku od strane Policije bi moglo biti mjera specijalne prevencije koja bi utjecala na suzbijanje ove pojave.

Na području Parka postoje brojni speleološki objekti. Neke od jama i špilja služile su kao odlagališta otpada. Većina speleoloških objekata nedostupna je za posjetitelje (potrebna speleološka oprema i iskustvo). Vilinske jame su, zbog laganog pristupa i malih dimenzija, devastirane te su time nezanimljive za posjetitelje u smislu speleološke atrakcije. U špilji Rogovac, koja je uvrštena u ruti vjerskog puta, postoji kolonija šišmiša i tu će biti potrebne mjere kako se zaštićena vrsta ne bi uznemiravala. Postaviti će se interpretativna tabla s informacijom o staništu i važnosti neometanja.

Na području Parka zabilježena je pojava ambrozije (invazivna vrsta) čiji pelud izaziva neugodne alergijske reakcije i predstavlja zdravstveni rizik za posjetitelje koji su alergični na pelud. Stabla Paulovnije posađena su na privatnim posjedima (legalno sađenje jer je na privatnim poljoprivrednim površinama) na rubu Parka i za sada nema širenja prema unutrašnjosti Parka. Alpska smreka (alohtona vrsta u parku prirode) zahvaćena je potkornjakom te je osuđena na nestajanje. Sušenje i sječa smrekе izazvati će negodovanje planinara i posjetitelja no u smislu doživljaja prirodne baštine i očuvanja staništa, područja pod smrekom nisu važna.

U PU u koji se uklapa ova Studija upravljanja posjetiteljima potrebno je kontinuirano provoditi identifikaciju i ocjenu stanja pojedinih staništa i ekosustava. Za PU se preporučuju i aktivnosti koje promoviraju važnost očuvanja staništa i ekosustava među stanovništvom Parka i posjetiteljima.

6.3 Ciljevi upravljanja posjećivanjem

Radi smještaja Parka u blizini nekoliko većih gradskih naselja i glavnih prometnica, treba uzeti u obzir porast broja ljudi koji žele boraviti na ovom području i uživati u njemu. Porast broja posjetitelja može imati pozitivan i negativan utjecaj na Park i njegov okoliš.

Turizam/posjećivanje može se iskoristiti kako bi se povećala svijest javnosti o prirodi, okolišu te nužnosti očuvanja tradicionalnih vrijednosti. Također može doprinijeti lokalnom gospodarstvu. Ukoliko se ispravno usmjerava, porast turističkih aktivnosti ne bi trebao štetno utjecati na okoliš već doprinijeti njegovom očuvanju i to kroz porast novčanih sredstava dostupnih JU i lokalnoj zajednici, kojima je konačni interes očuvati i zaštititi prirodnu i kulturnu baštinu. No, kao što je poznato iz raznih primjera, bez pažljivog upravljanja turizam/posjećivanje može imati štetne utjecaje na okoliš. Problemi poput onečišćenja, nekontroliranog odlaganja otpada, vandalizma, degradacije staništa, prekomjernog sakupljanja biljaka i glijiva, uzneniravanja životinja, prekomjernog opterećivanja infrastrukture, učestalog ometanja privatnih posjeda, stanovnika i drugih posjetitelja, potencijalne su posljedice nekontroliranih aktivnosti posjetitelja.

Prilikom upravljanja posjetiteljima također treba voditi računa da se razviju sadržaji u različitim dijelovima Parka, kao i sadržaji za različite skupine posjetitelja, kao bi se omogućila disperzija posjetitelja i spriječio povećani pritisak na pojedine dijelove. Kao odgovor na ove potrebe planirane su aktivnosti poput održavanja i unapređenja sustava signalizacije za posjetitelje s osobitim naglaskom na prihvatljive načine kretanja, a osobito osiguravanjem jasnih znakova o pravima pristupa u problematičnim područjima radi izbjegavanja ometanja privatnog vlasništva. Potrebno je i nadograditi dosadašnji sustav biciklističkih staza novim trasama i biciklističkom infrastrukturom, te razviti i unaprijediti proizvode i usluge za posjetitelje u ponudi Parka.

Esencijalno je važno sustavno istraživati i pratiti: broj posjetitelja, njihovo zadovoljstvo i potrebe te posebno utjecaj na prirodne i kulturne vrijednosti.

Povećanje broja posjetitelja povezano je s porastom dostupnih interpretacijskih materijala (navедено u evidenciji posjetitelja koja se vodi u objektima JU), što upućuje na to da postoje posjetitelji koji, osim opuštanja, žele i učiti o prirodnim vrijednostima Parka. Takvi posjetitelji najčešće su obitelji, školske grupe, umirovljenici i izletnici. Kako bi se zadovoljile potrebe ove skupine posjetitelja uz održavanje postojećih u planu je i podizanje novih poučnih staza. Radi jačanja turističke ponude planira se osmislići i projekt razvoja područja oko Planinarskog doma Žitnica u centar adrenalinskih sportova. Uz nastavak provođenja dosadašnjih manifestacija također je potrebno osmislići nove, te time osigurati posjećivanje u razdobljima godine kada na području Parka nedostaje drugih događanja.

Osim sadržaja koje za posjetitelje razvija JU, važno je u turističku ponudu uključiti i lokalno stanovništvo. Kao odgovor na nedostatak takve ponude i/ili njezine nedostatne promocije, u planu je razvoj mreže staza i putova koje promoviraju lokalne usluge, proizvode i atrakcije.

JU će nastojati suzbijati sve aktivnosti za koje se smatra da su suprotne ciljevima očuvanja ovog područja. Prije svega je važno da turističke i rekreacijske aktivnosti u Parku ne predstavljaju prijetnju osnovnim vrijednostima Parka, već se, gdje god je to moguće, zasnovaju na eko-turizmu, edukaciji i avanturizmu, imajući pritom na umu interes i potrebe lokalne zajednice i zaštitu ovog područja kao javnog dobra. Idealni posjetitelji ponašat će se u skladu sa načelima zaštite i očuvanja vrijednosti Parka, boraviti će u Parku više dana, neovisno o sezoni, te koliko god je moguće koristiti ponuđene lokalne proizvode i usluge.

6.3.1 Opći cilj

Na osnovu prethodne slike prethodno napisanog, definirali smo sljedeći opći cilj za temu posjećivanja: Posjetitelji su zadovoljni kulturnim i prirodnim vrijednostima Parka, koje su im kvalitetno predstavljene. Negativnih utjecaja posjećivanja na vrijednosti Parka nema.

6.3.2 Posebni ciljevi

Podtema DA - poboljšanje iskustva posjećivanje i monitoring utjecaja na okoliš

Posebni cilj podteme DA: kvaliteta posjetiteljskog doživljaja je praćena i povećana, a posjetitelji koriste Park na održiv način.

Pokazatelj posebnog cilja podteme DA: rezultati anketa pokazuju povećanje kvalitete posjetiteljskog doživljaja. Negativnih utjecaja posjećivanja na prirodne i kulturne vrijednosti nema kao ni utjecaja na zadovoljstvo ostalih dionika u Parku.

Podtema DB - posjetiteljska infrastruktura i razvoj novih proizvoda/usluga za posjetitelje

Posebni cilj podteme DB: kvaliteta posjetiteljskog doživljaja proizvodima i uslugama je praćena i povećana.

Pokazatelj posebnog cilja podteme DB: posjetiteljska infrastruktura se održava te se razvijaju nove usluge.

6.4 Aktivnosti upravljanja

U sjedećoj tablici su prikazane aktivnosti kojima kroz sljedećih deset godina (2021. - 2030.) JU namjerava podignuti broj i kvalitetu usluga ponuđenih posjetiteljima, informirati i educirati posjetitelje, povećati razinu javne svijesti o očuvanju prirode i vrijednostima Parka te unaprijediti upravljanje Parkom uz stalno praćenje utjecaja posjećivanja na okoliš kako bi ostvario postavljene ciljeve.

kod aktivn.	aktivnost	pokazatelj aktivnosti	prioritet	vremenski raspored										suradnici	izvor financiranja	financijski resursi	odgovorna služba Parka za provedbu							
				21	22	23	24	25	26	27	28	29	30											
Posebni cilj podteme DA: kvaliteta posjetiteljskog doživljaja je praćena i povećana, a posjetitelji koriste Park na održiv način.																								
Pokazatelj posebnog cilja podteme DA: rezultati anketa pokazuju povećanje kvalitete posjetiteljskog doživljaja. Negativnih utjecaja posjećivanja na prirodne i kulturne vrijednosti nema kao ni utjecaja na zadovoljstvo ostalih dionika u Parku.																								
DA1	Kontinuirano pratiti broj posjetitelja.	Podaci s brojača posjetitelja i parkovske evidencije ukazuju da broj posjetitelja raste.	1											JU, VS, V	proračunska sredstva, EU	200.000kn	stručna služba							
DA2	Kontinuirano istraživati zadovoljstvo i potrebe posjetitelja anketiranjem.	Prosječna ocjena zadovoljstva raste.	1											JU	proračunska sredstva	50.000kn	stručna služba							
DA3	Pratiti utjecaj posjećivanja na prirodne i kulturne vrijednosti Parka.	Na deset lokacija definirani su pokazatelji kojima će se pratiti stanje. Monitoring pokazuje da nema negativnog utjecaja posjećivanja.	1											JU	proračunska sredstva	15.000kn	stručna služba							
DA4	Održavati i unaprijediti sustav signalizacije za posjetitelje s osobitim naglaskom na prihvatljive načine kretanja.	Postojeća signalizacija se održava. Broj postavljenih elemenata nove signalizacije.	2											JU, VS, V	proračunska sredstva, EU	600.000kn	stručna služba, služba općih poslova							

DA5	Informirati posjetitelje da ne ometaju privatno vlasništvo osiguravanjem jasnih znakova o pravima pristupa u problematičnim područjima. Anketirati vlasnike zemljišta.	Postavljene su info ploče (piktogrami) za informiranje posjetitelja na ulaze Kamanje i Poljanice. Rezultati anketiranja vlasnika zemljišta u Parku prirode pokazuju da ima manje pritužbi.	3							JU	proračunska sredstva	22.000kn	stručna služba, služba općih poslova
DA6	Uspostaviti kontrolirano posjećivanje agencija i reguliranje njihovih djelatnosti putem koncesijskih odobrenja.	Broj izdanih koncesijskih odobrenja.	2							JU	proračunska sredstva	15.000kn	stručna služba
DA7	Na 6-mjesečnoj(???) razini pratiti količinu otpada na 3(???) karakteristične lokacije unutar Parka.	Nema novih ilegalnih odlagališta, a postojeća se ne povećavaju.	1							JU	proračunska sredstva	22.000kn	služba čuvara prirode
DA8	Formirati savjet u kojem će sudjelovati uprava JU i vanjski dionici te održavati sastanke dva puta godišnje.	Održano dva sastanaka godišnje.	1							JU, LU, M, TA, S, TZ, LAG	proračunska sredstva, EU	10.000kn	stručna služba
DA9	Kontinuirano dopunjavati liste dionika kojih se tiče tema upravljanja posjetiteljima.	Lista je formirana u obliku zapisa i uredno se održava.	1							JU	proračunska sredstva	1.000kn	stručna služba
DA10	Predstaviti ulogu i resurse Parka prema svim dionicima te namjenu i svrhu postojanja Parka.	Održan 1 sastanak godišnje. Tiskani i podijeljeni info materijali.	1							JU, M, TA, S, TZ, LAG, VS	proračunska sredstva, EU	150.000kn	stručna služba
Posebni cilj podteme DB: kvaliteta posjetiteljskog doživljaja proizvodima i uslugama je praćena i povećana Pokazatelj posebnog cilja podteme DB: posjetiteljska infrastruktura se održava te se razvijaju nove usluge													
DB1	Razvijati mrežu staza i puteva koje promoviraju lokalne usluge, proizvode i atrakcije.	Razvijene su i upotrebljavaju se najmanje dvije nove staze.	1							JU, PP, TZ	proračunska sredstva, EU	300.000kn	stručna služba

DB2	Nadograditi dosadašnji sustav biciklističkih staza novim trasama i biciklističkom infrastrukturom.	Sustav biciklističkih staza je unaprijeđen sadržajno, brojem te ukupnom duljinom staza.	2							JU	proračunska sredstva, EU	180.000kn	stručna služba, služba općih poslova
DB3	Razviti i unaprijediti proizvode i usluge za posjetitelje u ponudi Parka prirode.	Razvijen je ili unaprijeđen bar jedan proizvod ili usluga godišnje.	1							JU, VS, LAG, TZ	proračunska sredstva, EU	180.000kn	stručna služba
DB4	Održavati postojeće i podići minimalno dvije nove poučne staze.	Postojeće poučne staze se održavaju te su postavljene dvije nove poučne staze.	1							JU, PP, TZ	proračunska sredstva, EU	200.000kn	stručna služba
DB5	Osmisliti projekt razvoja područja oko Planinarskog doma Žitnica u centar adrenalinskih sportova.	Projekt je osmišljen i pripremljen za prijavu na prikidan EU natječaj.	3							JU, G, PP, VS	proračunska sredstva, EU	5.000kn	stručna služba
DB6	Provoditi dosadašnje manifestacije.	Provode se postojeće manifestacije.	1							JU, VS	proračunska sredstva, EU	400.000kn	stručna služba
DB7	Osmisliti te provesti minimalno još dvije nove manifestacije.	Osmišljene su dvije nove manifestacije.	2							JU, VS, TZ, LAG	proračunska sredstva, EU	100.000kn	stručna služba
DB8	Prilagoditi digitalne izvore informacija mobilnim uređajima.	Internetska stranica Parka je prilagođena mobilnim uređajima.	2							JU, VS	proračunska sredstva, EU	50.000kn	stručna služba
DB9	Izgraditi rampu za pristup invalidskim kolicima na objektu na Budinjaku.	Rampa je izgrađena.	2							JU, VS	proračunska sredstva	30.000kn	stručna služba

DB10	Pokrenuti suradnju sa zainteresiranim turističkim zajednicama kroz: - zajedničku promociju - zajednički razvoj novih sadržaja - suradnju u posjetiteljskim centru/ima - trasiranje biciklističkih staza u Parku - razvoj cikloturizma	Broj zajedničkih promo akcija. Broj novorazvijenih proizvoda/usluga. Broj zajedničkih projekata u posjetiteljskim centrima. Broj/dužina novih staza u Parku. Povećan broj cikloturista.	2								JU, TZ	proračunska sredstva	250.000kn	stručna služba
------	--	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--------	----------------------	-----------	----------------

Tablica 3 Aktivnosti, pokazatelji, vremenski raspored i suradnici

Klasifikacija prioriteta

1. prioritet dodjeljuje se aktivnostima neophodnim za očuvanje vrijednosti zbog kojih je područje proglašeno zaštićenim. To su ključne aktivnosti koje se moraju provesti u svrhu ostvarenja ciljeva upravljanja i moraju se poduzeti za vrijeme trajanja plana. Neispunjavanje aktivnosti prioriteta 1 narušava cijeli plan. Prioritet 1 ne znači da se aktivnost mora prva provesti, nego da se mora dogoditi onda kada je planirana.

2. prioritet dodjeljuje se aktivnostima također ključnim za očuvanje vrijednosti, čije privremeno odgađanje provedbe ne bi trebalo izazvati ozbiljne posljedice. Aktivnosti prioriteta 2 treba poduzeti za vrijeme trajanja plana. Postoji određena fleksibilnost, no za neprovođenje ovih aktivnosti mora postojati opravdan razlog (npr. aktivnosti vezane uz očuvanje vrsta koje nisu ciljevi očuvanja, monitoring onih vrsta i staništa koje nisu ugrožene niti u opadanju, dugoročni projekti, informiranje posjetitelja i sl.).

3. prioritet dodjeljuje se aktivnostima koje su dugoročno važne, ali se mogu odgoditi (poželjne aktivnosti). One se mogu poduzeti kada vrijeme i/ili sredstva postanu dostupni, odnosno kada to dozvole kapaciteti javne ustanove i ukoliko to ne ugrožava provedbu prioritetnijih aktivnosti. Identifikacija ovih aktivnosti je važna kako bi se u budućnosti moglo kvalitetnije odgovoriti na novonastale prilike ili mogućnosti.

7 Upravljačka zonacija

Zaštićena pordučja u RH su razvrstana u devet kategorija koje su usklađene s odgovarajućim međunarodno utvrđenim kategorijama IUCN-a (Međunarodna unija za zaštitu prirode).

Kategorija zaštite "park prirode" koja vrijedi u RH je usporediva s 5. kategorijom zaštite po IUCN-u kojoj je glavna značajka održavanje osjetljive ravnoteže između čovjeka i prirode.

U Parku postoje slijedeće zone zaštite:

Šifra zone	Zona	Podzone	% površine parka prirode
1	Zona stroge zaštire		0,21
2	Zona usmjerene zaštite	2a. Područje Jarak	0,71
2	Zona usmjerene zaštite	2b. Značajne prirodne cjeline	86,91
2	Zona usmjerene zaštite	2c. Značajne kulturne cjeline	2,08
3	Zone korištenja	3a. naselja	10,08
3	Zone korištenja	3b. Aktivna eksploatacijska polja	0,003

Tablica 4 Zone zaštite unutar Parka

Izvor: PU

JU prijavila je projekt "Posjetiteljski centar Sošice" za financiranje iz programa u sklopu Operativnog programa "Konkurentnost i kohezija 2014.-2020." za specifični cilj "Promicanje održivog korištenja prirodne baštine u nacionalnim parkovima i parkovima prirode"

26.04.2017.

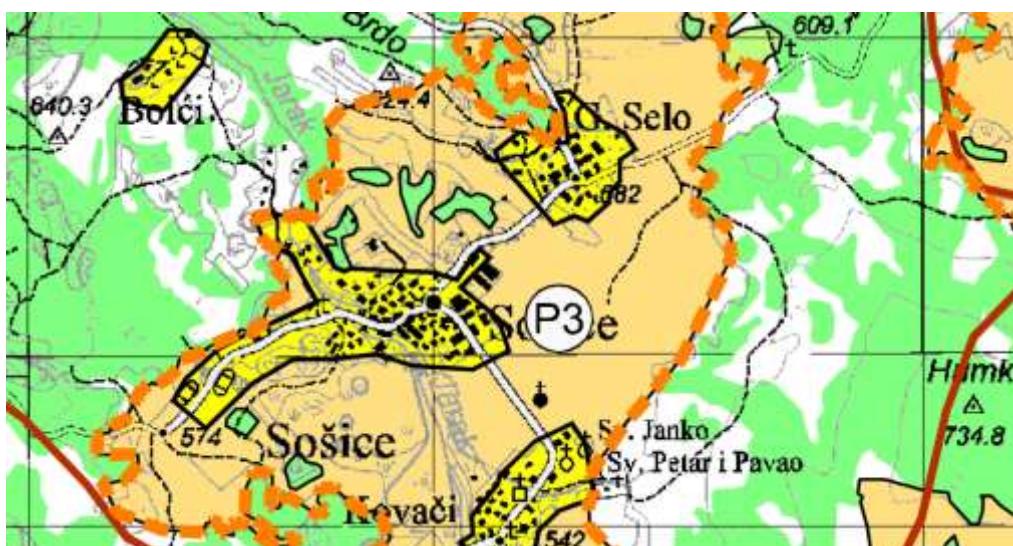
Projekt je odobren za financiranje. U trenutku pisanja ove studije započeti su radovi na izgradnji centra Sošice. Posjetiteljski centar Sošice nalazi se u K.O. Sošice (katastar Zagreb, ispostava Jastrebarsko) na čestici k.č. 1647.

Slika 4 Prikaz k.č. 1647 u K.O. Sošice - površina omeđena crvenom linijom

Izvor: geoportal.dgu.hr

Čestica na kojoj je predviđena izgradnja je u žutom području (Prostor za razvoj naselja) prema Prostornom planu Parka prirode Žumberak-Samoborsko gorje i unutar zone P3 (Vrijedno obradivo poljoprivredno zemljište).

Slika 5 Prikaz zone naselja u Sošicama

Izvor: Prostorni plan Parka prirode Žumberak – Samoborsko gorje, 1.2 Zone naselja, sporta i tradicionalnog gospodarstva Izvornik.pdf.

Usporedbom položaja k.č. budućeg Centra u Sošicama i Prostornog plana vidljivo je da objekt smješten u zoni 3a. predviđenoj za naselja. Svrha objekta i predviđene dimenzije u skladu su

s lokacijom. JU ne planira izgradnju drugih objekata ili djelova infrastrukture u području unutar Parka koji su predviđeni za posjetitelje odnosno imaju utjecaj na temu "D. Upravljanje posjećivanjem, edukacija i interpretacija".

8 Financijske potrebe

Slijedi tablica s pregledom potrebnih financija za pojedine aktivnosti.

P* - stupanj prioriteta

Posebni cilj	Aktivnost	P*	Izvor financiranja	Financijski resursi	Služba Parka odgovorna za provedbu
Kvaliteta posjetiteljskog doživljaja je praćena i povećana, a posjetitelji koriste Park na održiv način.	Kontinuirano pratiti broj posjetitelja.	1	proračunska sredstva, EU	200.000kn	stručna služba
	Kontinuirano istraživati zadovoljstvo i potrebe posjetitelja anketiranjem.	1	proračunska sredstva	50.000kn	stručna služba
	Pratiti utjecaj posjećivanja na prirodne i kulturne vrijednosti Parka.	1	proračunska sredstva	15.000kn	stručna služba
	Održavati i unaprijediti sustav signalizacije za posjetitelje s osobitim naglaskom na prihvatljive načine kretanja.	2	proračunska sredstva, EU	600.000kn	stručna služba, služba općih poslova
	Informirati posjetitelje da ne ometaju privatno vlasništvo osiguravanjem jasnih znakova o pravima pristupa u problematičnim područjima. Anketirati vlasnike zemljišta.	3	proračunska sredstva	22.000kn	stručna služba, služba općih poslova
	Uspostaviti kontrolirano posjećivanje agencija i reguliranje njihovih djelatnosti putem koncesijskih odobrenja.	2	proračunska sredstva	15.000kn	stručna služba
	Na 6-mjesečnoj(???) razini pratiti količinu otpada na 3(???) karakteristične lokacije unutar Parka.	1	proračunska sredstva	22.000kn	služba čuvara prirode
	Formirati savjet u kojem će sudjelovati uprava JU i vanjski dionici te održavati sastanke dva puta godišnje.	1	proračunska sredstva, EU	10.000kn	stručna služba

Comment [KB4]: ako negdje nisam - uskladite opise aktivnosti s tablicom prije

	Kontinuirano dopunjavati liste dionika kojih se tiče tema upravljanja posjetiteljima.	1	proračunska sredstva	1.000kn	stručna služba
	Predstaviti ulogu i resurse Parka prema svim dionicima te namjenu i svrhu postojanja Parka.	1	proračunska sredstva, EU	150.000kn	stručna služba
Kvaliteta posjetiteljskog doživljaja proizvodima i uslugama je praćena i povećana	Razvijati mrežu staza i puteva koje promoviraju lokalne usluge, proizvode i atrakcije.	1	proračunska sredstva, EU	300.000kn	stručna služba
	Nadograditi dosadašnji sustav biciklističkih staza novim trasama i biciklističkom infrastrukturom.	2	proračunska sredstva, EU	180.000kn	stručna služba, služba općih poslova
	Razviti i unaprijediti proizvode i usluge za posjetitelje u ponudi Parka prirode.	1	proračunska sredstva, EU	180.000kn	stručna služba
	Održavati postojeće i podići minimalno dvije nove poučne staze.	1	proračunska sredstva, EU	200.000kn	stručna služba
	Osmisliti projekt razvoja područja oko Planinarskog doma Žitnica u centar adrenalinskih sportova.	3	proračunska sredstva, EU	5.000kn	stručna služba
	Provoditi dosadašnje manifestacije.	1	proračunska sredstva, EU	400.000kn	stručna služba
	Osmisliti te provesti minimalno još dvije nove manifestacije.	2	proračunska sredstva, EU	100.000kn	stručna služba
	Prilagoditi digitalne izvore informacija mobilnim uređajima.	2	proračunska sredstva, EU	50.000kn	stručna služba
	Izgraditi rampu za pristup invalidskim kolicima na objektu na Budinjaku.	2	proračunska sredstva	30.000kn	stručna služba

	Pokrenuti suradnju sa zainteresiranim turističkim zajednicama kroz: - zajedničku promociju - zajednički razvoj novih sadržaja - suradnju u posjetiteljskim centru/ima - trasiranje biciklističkih staza u Parku - razvoj cikloturizma	2	proračunska sredstva	250.000kn	stručna služba
--	--	---	----------------------	-----------	----------------

Tablica 5 Pregled finansijskih potreba

Za realizaciju svih planiranih aktivnosti za postizanje ciljeva upravljanja posjetiteljima kroz sljedećih sedam godina (2021.-2030.) će biti potrebno **2.780.000 HRK.**

9 Literatura

Guidelines for Management Planning of Protected Areas; Lee Thomas and Julie Middleton, Adrian Phillips

Policies, Methods and Tools for Visitor Management; Working Papers of the Finnish Forest Research Institute

Approaches to Visitor Management in National Park Planing and Proposa of a new participant oriented model Ertan Düzg ünes, Öner Demirel

Izrada planova upravljanja zaštićenim područjima u Hrvatskoj – priručnik, Appleton, M.R. i Hotham, P.A.E.

Smjernice za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke Mreže, HAOP

Plan upravljanja Park prirode Učka

Plan upravljanja Park prirode Velebit

Prostorni plan područja PP Žumberak-Samoborsko gorje („Narodne novine“, broj 123/14),

Plan upravljanja „Parka prirode Žumberak-Samoborsko gorje“ za razdoblje 2017.-2026. (JU PP ŽSG, Slani Dol, veljača 2017.),

Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada JU PP ŽSG (JU PP ŽSG, Slani Dol 2007.),

Godišnji program zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja parka prirode Žumberak-Samoborsko gorje za 2017. Godinu

Godišnji program zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja parka prirode Žumberak-Samoborsko gorje za 2018. Godinu

Godišnji program zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja parka prirode Žumberak-Samoborsko gorje za 2019. Godinu

Izvješće o ostvarivanju plana upravljanja i godišnjeg programa zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja „ PP Žumberak-Samoborsko gorje“ u 2018. Godini

Plan motrenja, čuvanja i ophodnje područja, Parka Prirode "Žumberak - Samoborsko gorje" zbog zaštite od požara 2018

Statut JU „Park prirode Žumberak-Samoborsko gorje“ (Slani Dol 2014)

Uredba o osnivanju Javne ustanove "Park prirode Žumberak - Samoborsko gorje" („Narodne novine“ 96/1999 (22.9.1999.),

Zakon o proglašenju Žumberka i Samoborskog gorja parkom prirode („Narodne novine“, 58/1999)

10 Prilozi

10.1 Evaluacija stanja

Evaluacija stanja u Parku je provedena u skladu sa dokumentom "Tehnička specifikacija-Izrada studije upravljanja posjetiteljima" (dio dokumentacije za postupak JN) i Smjernicama za planiranje upravljanja zaštićenim područjima, odnosno kroz evaluaciju tema.

Pri evaluaciji korištena su tri osnovna izvora informacija:

- Postojeći dokumenti koji reguliraju rad JU
- Obilazak Parka i značajnih lokacija (definiranih u dokumentu "Tehnička specifikacija-Izrada studije upravljanja posjetiteljima")
- Rezultati direktnih razgovora i radionica s djelatnicima i dionicima koje su održane u razdoblju od prosinca 2019. do ožujka 2020. godine

Pri evaluaciji stanja u Parku korišteni su sljedeći dokumenti:

- Prostorni plan područja Parka prirode Žumberak-Samoborsko gorje ("Narodne novine", broj 123/14),
- Plan upravljanja "Parka prirode Žumberak-Samoborsko gorje" za razdoblje 2017.-2026. (JU PP SŽG, Slani Dol, veljača 2017.),
- Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada JU PP ŽSG (JU PP ŽSG, Slani Dol 2007.),
- Godišnji program zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja Parka prirode "Žumberak-Samoborsko gorje" za 2017. Godinu
- Godišnji program zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja Parka prirode "Žumberak-Samoborsko gorje" za 2018. Godinu
- Godišnji program zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja Parka prirode "Žumberak-Samoborsko gorje" za 2019. Godinu
- Izvješće o ostvarivanju plana upravljanja i godišnjeg programa zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja "Parka prirode Žumberak-Samoborsko gorje" u 2018. godini
- Plan motrenja, čuvanja i ophodnje područja Parka Prirode "Žumberak - Samoborsko gorje" zbog zaštite od požara 2018
- Statut JU "Park prirode Žumberak-Samoborsko gorje" (Slani Dol 2014)
- Uredba o osnivanju Javne ustanove "Park prirode Žumberak - Samoborsko gorje" ("Narodne novine" 96/1999 (22.9.1999.),
- Zakon o proglašenju Žumberka i Samoborskog gorja parkom prirode ("Narodne novine", 58/1999)

10.2 Uključivanje dionika u proces izrade Studije upravljanja posjetiteljima

Za potrebe izrade Studije upravljanja posjetiteljima posjećeni su bitni (i zadani) elementi infrastrukture i prometne signalizacije, prirodna i kulturna baština te su napravljeni direktni razgovori radionice s dionicima i djelatnicima Parka . Detaljni obilazak Parka, provedene radionice i razgovori su rezultirali uvidom u uočene aktualne probleme svih korisnika prostora Parka a koji su vezani uz posjećivanje. Evaluacija je pokazala da su interesi dionika na području Parka raznoliki. Problemi upravljanja područjem Parka su brojni, složeni i najčešće prelaze okvire ovlaštenja i resursa JU. Većina problema postoji dulji niz godina. Studija upravljanja posjetiteljima usmjerena je na probleme koje je moguće riješiti u kontekstu posjećivanja, pri čemu je uzeto u obzir da moguće rješavanje određenih problema zahtijeva angažman cijelog spektra dionika (primjerice: ispusti fekalnih voda u potoke, bespravna sječa, bespravna gradnja, povećanje ovlasti čuvara prirode koji bi mogli biti službene osobe i sl.).

Tijekom postupka izrade Studije upravljanja posjetiteljima Parka, održani su brojni razgovori i radionice kako je navedeno u tekstu koji slijedi.

Direktni razgovori s djelatnicima JU

1. grupa direktnih razgovora : 14. veljače 2020., Slani dol,
2. grupa direktnih razgovora : 10. veljače 2020., Grdanjci
3. grupa direktnih razgovora : 12. veljače 2020., Sošice

Direktni razgovori s dionicima

1. direktni razgovor : 12. veljače 2020., Grdanjci (Čuvari prirode, radnici u Hrvatskim šumama, vlasnik obrta koji vodi PD Žitnica)
2. direktni razgovori : 11. veljače OPGovi u Samoborskom gorju
3. direktni razgovori : 12. veljače OPGovi u okolini Jastrebarskog i Načelnik Sošica
4. direktni razgovori : 13. veljače OPGovi u Žumberačkom gorju i predsjednik LD
5. direktni razgovor : 14. veljače Hrvatske šume i HGSS

Radionice s dionicima

1. radionica sa vlasnikom OPG-a i zakupnicima lovačkog doma-kleti Poljanica 11.2
2. radionica sa članovima lovačke udruge iz Jastrebarskog 11.2
3. prva interna radionica sa djelatnicima JU 14.2
4. druga interna radionica sa djelatnicima JU 12.3.

Zaključci iz direktnih razgovora s dionicima

Zaključci direktnih razgovora izvan opsega Studije upravljanja posjetiteljima. Zaključke možemo svrstati u skupinu koja posljedica manjka strategije i brige za ruralna područja te skupinu koja je specifična za Park a u domeni je gospodarenja prirodnim resursima u Parku.

Zaključci

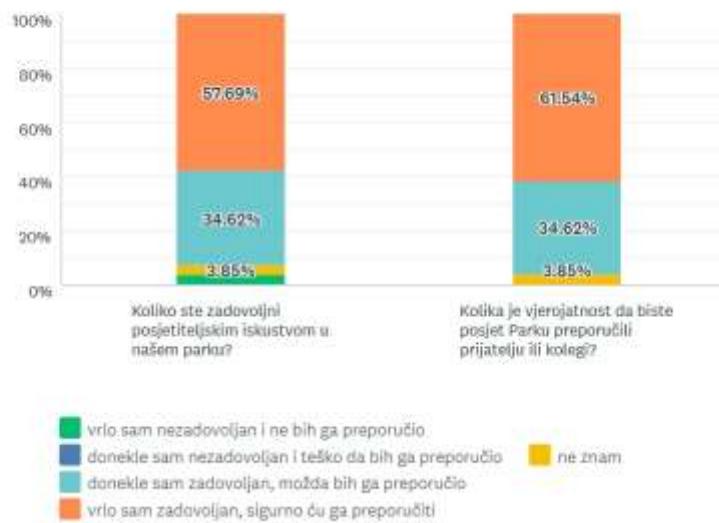
- mala frekvencija autobusnih linija prema području Parka
- opća prevencija ilegalne sječe drveta; policija je fokusirana na sigurnost granica i ilegalne migracije, a malobrojni čuvari ne mogu nadzirati veliko područje Parka te nisu službene osobe i ne mogu postupati ako i otkriju ilegalnu sječu
- planinarski domovi su dani u zakupe; vlasnici, planinarska društva, ne pokazuju interes za potrebna ulaganja u planinarske domove, a zakupnici bi možda ulagali kada bi zakupi bili duži ili produljeni na sljedeći period
- administrativna složenost dobivanja dozvola za bavljenje seoskim turizmom i nemogućnost ispunjavanja tzv. "minimalnih uvjeta" i dobivanja odgovarajuće kategorije; (infrastrukturni preduvijeti koje puno domaćinstava ne zadovoljava poput struja iz mreže, opskrba pitkom vodom, rješenje za fekalne vode i te neinformiranost stanovništva o mogućnostima nuđenja smještaja u kategoriji "Robinzonski smještaj" kojeg bi ista domaćinstva mogla nuditi)
- manjak uređenih površina za parkiranje vozila; posjetitoci su prisiljeni parkirati vozila uz cestu (oemtanje prometa i gaženje trave) te na livadama u blizini polazaka planinarskih staza prema nekim od planinarskih domova
- nepokrivanje šteta koje ptice nanose ribnjacima koji uzgajaju pastrve (RH pokriva štete samo ribnjacima sa šaranima)
- stav prema štetama i kompenziranje šteta za ribnjake (dabrovi sa branama koje smanjuju dotok vode u ribnjake; vidre sa krađom ribe) te utjecaju na okoliš koji stvaraju dabrovi. (ideja o dopuštenju lova na dabrove ili lov živih primjeraka i premještanje na područja nakonjima nema dabrova)
- Hrvatske vode imaju "kompliciran odnos sa Parkom". Hrvatske vode su vrlo pasivne u održavanju vodotokova. Povremeno (neplanski) interveniraju sanacijom vodotokova na područjima na kojima oborinske vode naprave štete plavljenjem.
- Hrvatske vode ne održavaju vodotokove-lišće i izvaljena stabla ometaju dotok potrebene čiste vode do ribnjaka
- problem demografskog nazadovanja cijelog područja Parka (reflektira se na održivost poslovnih aktivnosti i održavanje krajobraza, u prvom redu livada i pašnjaka)
- očuvanje temeljnih značajki parka (sprečavanje krivolova, širenje smreke, očuvanje i valorizacija kulturne baštine koja je tek započeta - primjer je in situ muzej tumula pored Budinjaka);

- velika udaljenost do domova zdravlja i najbliže ustanove koja može pružiti zbrinjavanje bolesnika ili trauma
- nepokrivenost područja Parka signalom mobilnih mreža (otežana navigacija u prostoru za posjetitelje te otežana komunikacija prilikom akcija spašavanja HGSS-a koji za sada nosi svoje repetitore VHF i UHF signal).
- Nesigurnost stanovništva uzrokovana kretanjem grupa ilegalnih migranata u smjeru granice sa Slovenijom
- Provale i vandalizam objekata koje ilegalni migranti koriste za prenočište
- Otpaci koje ostavljaju ilegalni migranti u inače vrlo čistom Parku
- Nejasno kako motivirati lovačke udruga za nesustavni monitoring i dostavljanje podataka
- Vlasnike privatnih šuma (koje nisu označene kao privatno vlasništvo) smeta prolazak planinara i izletnika koji nisu informirani o vlasništvu - informiranje je problem.
- Ukinute su šumarske savjetodavne službe u RH – stručnjaci su premješteni u poljoprivredu – komunikacija otežana za vlasnike šuma.
- Poljoprivredna savjetodavna služba nije prisutna na području Parka jer je preostalo malo poljoprivrednika (depopulacija područja).
- Evidentan je manjak WC-a u parku prirode; planiran je jedan kompostni WC na vrhu Sv. Gera.
- Planinarski domovi i lovački domovi ne dopuštaju ulaz psima tako da obitelji (i po lošem vremenu) moraju ostati izvan PD i LD.
- Prometna signalizacija u Parku je slaba, bez karte ili sustava za satelitsku navigaciju je teško npr. iz Samobora doći u Jastrebarsko preko Poljanica.

11 Rezultati ankete

Zadovoljstvo posjetom Parku prirode Žumberak

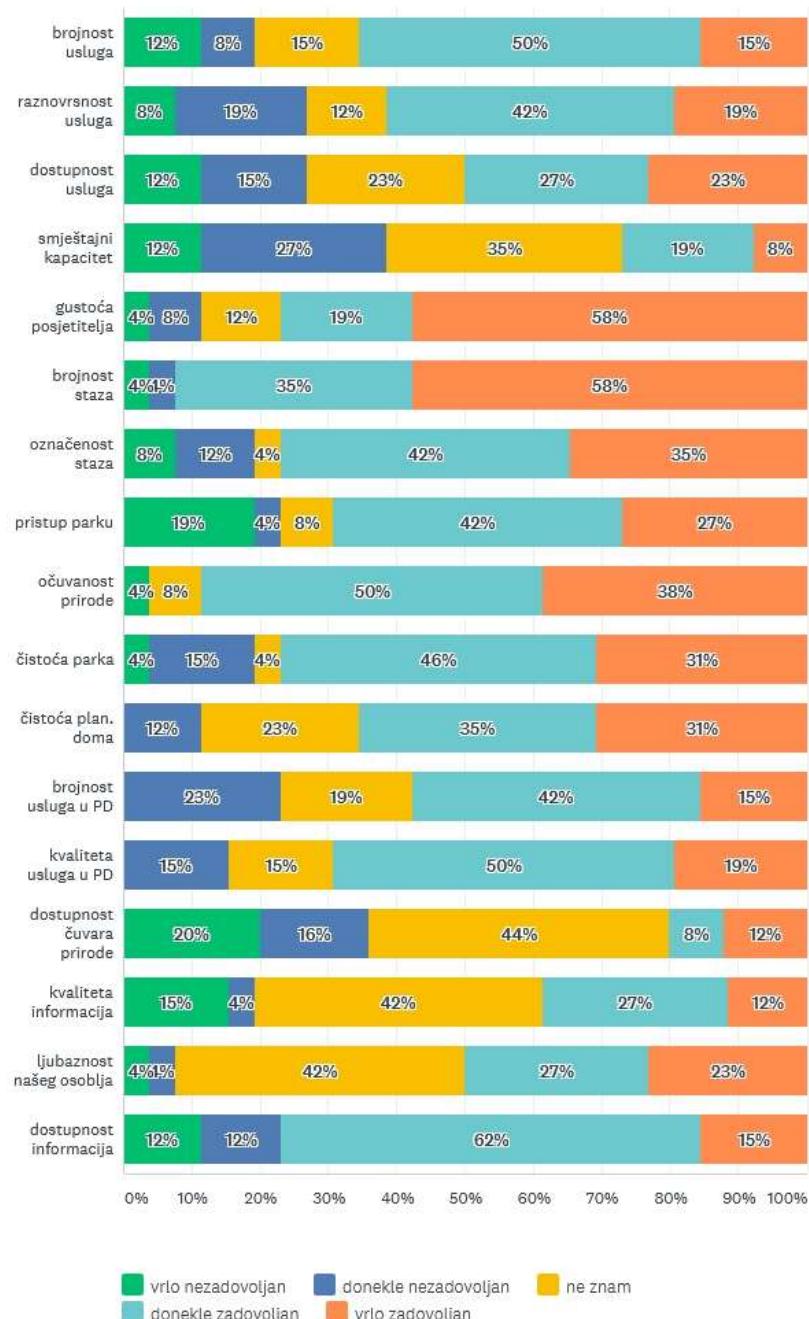
Answered: 26 Skipped: 0

Slika 6 Rezultati ankete

Koliko ste zadovoljni sljedećim uslugama Parka?

Answered: 26 Skipped: 0

Slika 7 Rezultati ankete

Hoćete li ponovo posjetiti naš park?

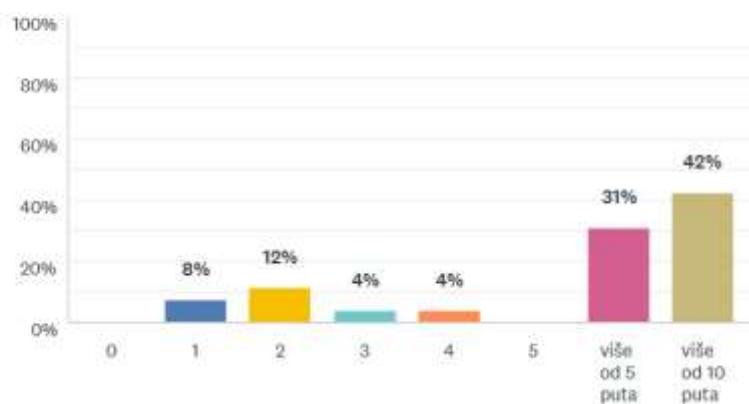
Answered: 22 Skipped: 4

Slika 8 Rezultati ankete

Koliko puta ste dosad posjetili naš park?

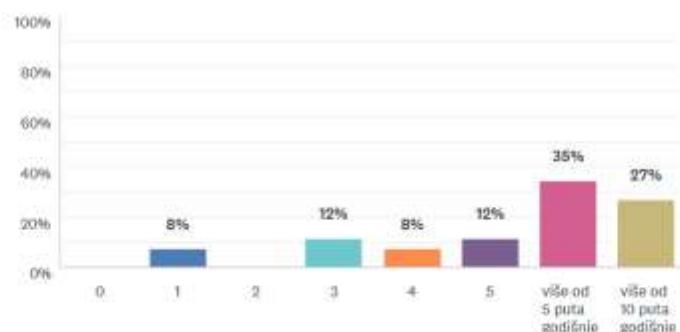
Answered: 26 Skipped: 0

Slika 9 Rezultati ankete

Koliko često u godini dana posjećujete zaštićena područja (nacionalne parkove, parkove prirode i sl.)?

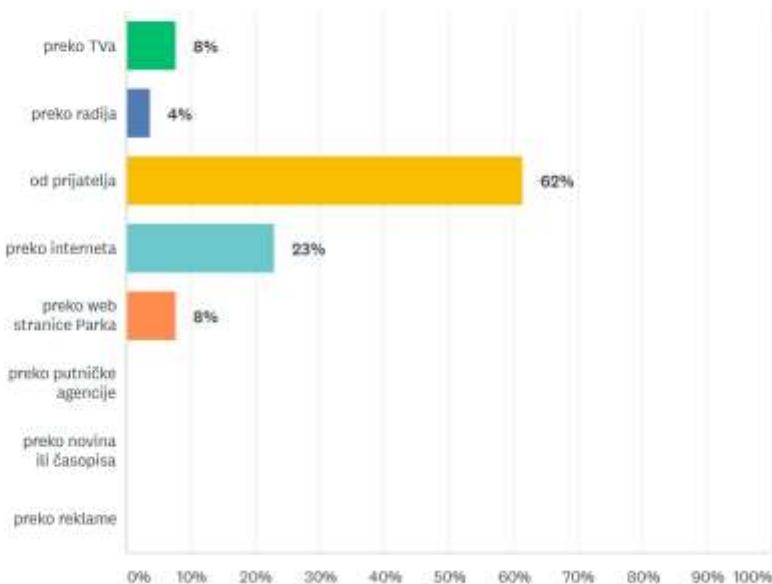
Answered: 26 Skipped: 0

Slika 10 Rezultati ankete

Kako ste saznali za naš Park?

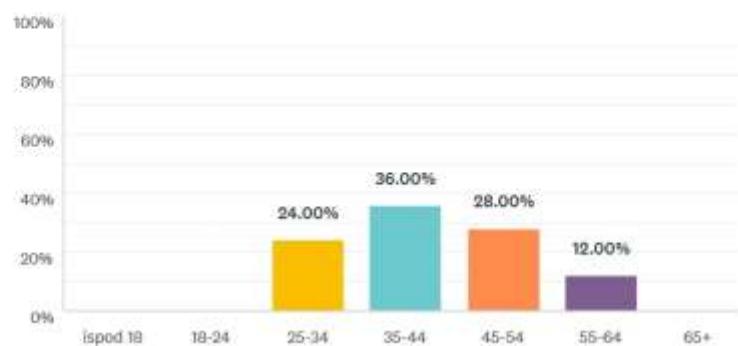
Answered: 26 Skipped: 0

Slika 11 Rezultati ankete

Kojoj dobnoj skupini pripadate?

Answered: 25 Skipped: 1

Slika 12 Rezultati ankete